

Dichter naar de TOP

Ontwikkeling van Literaire en Poëtische Talenten

- Bijlagen -

Bijlagen Masterscriptie

Stephanie Vork (0365211)

Universiteit Utrecht, Kunstbeleid en –management, tracé Kunst- en Mediabeleid

Datum: 06-02-2009

Afstudeerbegeleider: Marta Zarzycka

Bijlagen

1. Kenmerken talentontwikkeling School der Poëzie.....	2
2. Enquête leerling Masterclass (vergelijkbaar met de enquêtes open inzendingen).....	5
3. Kenmerken van de onderzochte groep jongeren.....	11
4. Talent – Ontwikkeling en stimulering van talent – Aanbevelingen van de jongeren.....	22
5. Talentontwikkeling – Eigen ervaringen met School der Poëzie.....	32
6. Uitkomsten stellingen (jongeren).....	38
7. Interviewvragen docent.....	43
8. Resultaten interviews docenten.....	44
9. Interviewvragen dichter	57
10. Interview Mustafa Stitou.....	58
11. Stageverslag.....	61

Bijlage 1: De kenmerken van School der Poëzie wanneer het gaat over talentontwikkeling volgens Ilonka Verdurmen

Hieronder elf kenmerken van talentontwikkeling volgens eerder onderzoek¹, met bij elk kenmerk commentaar van Ilonka Verdurmen, artistiek leider van SdP.

1. Deelnemers aan het aanbod hebben een cultureel diverse achtergrond.

- SdP zoekt scholen op met veel culturele diversiteit in bijvoorbeeld achterstandswijken. Zij wil juist kansarme leerlingen een kans geven. SdP richt zich op leerlingen die het minst met cultuur in aanraking komen, die minder makkelijk toegang hebben tot cultuur.

2. Makers en docenten die betrokken zijn bij het aanbod hebben een cultureel diverse achtergrond.

- Dat is iets waar SdP naar streeft. De artiesten met een multiculturele achtergrond zijn makkelijker te vinden dan de docenten. Artiesten zoals musici, dichters, dansers, die betrokken zijn bij SdP. De organisatie heeft er veel moeite voor gedaan om ook docenten met een cultureel diverse achtergrond te vinden, maar dat blijkt moeilijk te zijn.

3. Er is sprake van een niet-schoolse, praktijkgeoriënteerde aanpak.

- Hier is absoluut sprake van bij SdP. Ze gaan uit van wat ze concreet in de praktijk tegenkomen.

4. De organisatie heeft artistieke doelen.

- Dit is voor de organisatie vanzelfsprekend. SdP heeft een heel gevarieerd aanbod. De producten, zoals de theaterprogramma's, zijn kwalitatief hoog. Net zoals de werkbundels en het lesmateriaal.

¹ E. Gottschalk. 'Inventarisatie en enquêteonderzoek 'Van Talent naar Beroep''.

5. *De organisatie scout op makers- en spelerstalent.*

- Ja, door middel van voorstellingen bekijken, het aanbod bijhouden, door festivals en dansvoorstellingen te bezoeken. Dit is voor de Poëzie Revues, die worden gehouden in het theater met professionele dansers, acteurs, presentatoren, zangers, etc. Het programma van de Revue bestaat al 14 jaar, maar wordt wel steeds weer aangevuld en SdP probeert het wel bij te houden.

6. *Het aanbod combineert werkwijzen waarin zowel trainingsaspecten als het maken van producten aan bod komen.*

- Ja, de poëzielessen, de voordrachtlessen, de masterclass als training en de gedichten als producten.

7. *De organisatie heeft sociaal/maatschappelijke doelen.*

- Ja, door de keuze die SdP maakt voor kansarme jongeren en door haar visie op de maatschappij. De docenten van SdP hebben inzicht in bepaalde ontwikkelingen op het gebied van educatie en sociaalmaatschappelijke problemen, juist doordat zij er midden in staan en direct contact hebben met de jongeren. Ook krijgen zij inzicht in bijvoorbeeld de verharding van de maatschappij door gedichten die de jongeren schrijven. Een goed gedicht is voor deze jongeren een overwinning, hun zelfvertrouwen wordt bevorderd. De meeste van de kansarme jongeren zijn nog nooit naar het theater geweest, doordat hun ouders daar ook nooit komen. SdP laat ze deelnemen aan cultuur en brengt ze in contact met het theater.

8. *Er is sprake van structurele zorg binnen de organisatie voor doorgaande ontwikkeling van (cultureel divers) talent in het culturele veld.*

- Indirect. Multicultureel talent wordt gesteund in zijn of haar ontwikkeling door SdP. Het is volgens SdP niet haar taak, maar het komt wel voor. SdP begeleidt en helpt iedereen zoveel mogelijk naar eigen zeggen. SdP is een educatieve organisatie, gericht op het onderwijs. Dus structurele zorg binnen de organisatie voor doorgaande ontwikkeling van talent in het culturele veld valt daar dan niet onder.

9. *Het aanbod bestaat niet uit losse activiteiten. Er is sprake van een trajectaanpak.*

- Het aanbod van SdP is heel gevarieerd. De organisatie functioneert als pioniersclub. Het vak poëzie schrijven en lezen een bepaalde vorm geven. SdP experimenteert en evalueert en speelt in op de markt.

10. *Er is sprake van een multidisciplinaire aanpak tijdens het talentontwikkelingsproces en de vertaling daarvan in producten.*

- Nog niet. SdP verkeert wat dit betreft nog in de kinderschoenen. In de lessen wordt wel gewerkt met muziek, beeldende kunst, etc. Wat dat betreft is SdP heel multidisciplinair.

11. *Er vinden selecties plaats tijdens de verschillende fases van het talentontwikkelingsproces.*

- Ja. Uit elke klas komen vijf winnaars, die gaan naar de PoëzieRevue, waar ook weer winnaars uit komen, etc. Er is sprake van een steeds verdere selectie.

Bijlage 2: Enquête Leerling (Masterclass)

Naam:

Leeftijd:

School + Niveau:

Nationaliteit:

1. Wanneer heb je meegedaan aan de v e r s Masterclass?

Maand/ Jaar: ... / ...

2. Hoe ben je bij de Masterclass beland? (Van wat was jij winnaar?)

Antwoord:

3. Was je voor de lessen van School der Poëzie bij jouw op school wel eens eerder in aanraking gekomen met poëzie/ gedichten? Streep door wat niet van toepassing is. (ps. Als je geen lessen van School der Poëzie hebt gevolgd, hoef je deze vraag niet te beantwoorden.)

Ja

Nee

4. Hoe vond je het dat jouw gedicht was uitgekozen voor 1 de Masterclass en 2 de v e r s finales? Kruis aan wat voor jou van toepassing is (het kunnen meerdere antwoorden zijn).

- Ik vond het terecht
- Ik vond het niet terecht
- Ik had het verwacht
- Ik had het niet verwacht
- Ik was trots op mezelf
- Ik vond het niet leuk
- Iets anders, namelijk ...

5. Hoe vond je het om je gedicht voor te dragen in De Rode Hoed? Geef vrij antwoord en probeer ook uit te leggen waarom.

Antwoord:

6. Heb je na de vers Masterclass nog wel eens een gedicht geschreven? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja

Nee

→ Vraag 7 tot en met 10 alleen invullen als je vraag 6 met Ja hebt beantwoord.

7. Kan je hieronder aangeven hoeveel gedichten je ongeveer hebt geschreven daarna?

Antwoord:

8. Waar (op welke plek) schrijf je meestal?

Antwoord:

9. Waarover schrijf je meestal?

Antwoord:

10. Wanneer schrijf je meestal?

Antwoord:

11. Lees je wel eens gedichten? Zo ja, hoe vaak ongeveer? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja, namelijk

Nee

12. Heb je er wel eens over gedacht om (professioneel) dichter te worden? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja

Nee

13. Alleen invullen als je Ja hebt ingevuld bij vraag 12. Wanneer is deze gedachte ontstaan? Voor, tijdens of na de v e r s Masterclass?

Antwoord:

14. Vind je zelf dat je talent hebt voor poëzie?

Ja

Nee

Iets anders, namelijk ...

15. Alleen invullen als je vraag 14 positief hebt beantwoord. Vind je dat je iets met dat talent moet doen en zo ja, wat zou je ermee willen doen? (Het zou natuurlijk ook kunnen dat je al wat met je talent doet, wat is dat dan?)

Antwoord:

16. Stel, School der Poëzie (of een andere organisatie die zich met de dichtkunst bezighoudt), start een forum op de Internetsite voor jongeren die zich voor poëzie interesseren. Zou jij actief lid worden van dit forum? Probeer uit te leggen waarom je hier wel of geen behoefte aan hebt.

Ja, want...

Nee, want...

17. Jij behoort tot de finalisten van de v e r s finales.

A) Heb je er behoefte aan dat School der Poëzie (of een andere organisatie) jou een mogelijkheid biedt om je verder te ontwikkelen wat de dichtkunst betreft? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja

Nee

B) Zou jij open staan voor verdere begeleiding in je (poëtische) ontwikkeling (dus ook invullen als je er geen behoefte aan hebt, dus als je NEE hebt ingevuld bij 17 A)? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja

Nee

C) Alleen invullen als je vraag 17 A en/of B positief hebt ingevuld. Als jij mag verzinnen wat die verdere begeleiding inhoudt, wat zou je dan willen?

Antwoord:

6. Poëtische talentontwikkeling gaat zowel over het bereiken van de top als over zoveel mogelijk mensen en culturen in aanraking brengen met poëzie. Specifiek voor kansarme jongeren die weinig in aanraking komen met kunst en cultuur. Geef eronder ook aan waarom je het er wel of niet mee eens bent.

Mee eens

Niet mee eens

1

2

3

4

5

Waarom?

Antwoord:

→ Tot slot nog een open vraag. Vul in wat je in wil vullen en wat je kwijt wil ☺

Binnen het Nederlandse Cultuurbeleid is ‘talentontwikkeling’ één van de belangrijke speerpunten. Ik doe een onderzoek naar talentontwikkeling binnen culturele organisaties, en als voorbeeld gebruik ik School der Poëzie. Deze culturele organisatie zegt dat zij talentontwikkeling stimuleert. Wat ik mij afvraag is wat dit dan precies is en hoe de verschillende docenten, deelnemers en School der Poëzie zelf, hierover denken. Mijn vraag aan jou is, wat denk jij dat talentontwikkeling is en hoe vind je dat School der Poëzie (of v e r s) dit stimuleert? Vooral: wat zijn je eigen ervaringen hiermee?

Antwoord:

Bijlage 3: Kenmerken van de onderzochte groep jongeren

Leeftijd (tijdens invullen enquête, gemiddeld 1,5 maanden na v e r s)

15 jaar 11

16 jaar 1

17 jaar 111

18 jaar 111

19 jaar 11111

20 jaar 1 (Anna de B.)

Schooltype

Vmbo

Havo 11

Vwo 111111

Gymnasium 1

Hbo

Universiteit 111111

Nationaliteit

Nederlands 11111 11111 11

Belg 111

Wanneer heb je meegedaan aan de open inzending voor v e r s? (N=6)

Begin (februari, maart, april) 2008 111111

Wanneer heb je meegedaan aan de v e r s Masterclass? (N=8)

Begin (februari, maart, april) 2008 11111111

Hoe wist je van het bestaan van de open inzending van v e r s? (N=6)

Marloes Roosingh: “Ik had meegedaan aan Write Now, een schrijfwedstrijd. Daar had ik een certificaat voor de Masterclass gewonnen. Hierna heb ik op de website van v e r s gekeken en heb meegedaan aan de open inzending.”

Suzanne van Geuns: “Ik wil graag dichter worden, dus ik zoek regelmatig op internet naar wedstrijden of projecten om aan mee te doen. Ik heb dus “poëzie” en “jongeren” gegoogled, zo kwam ik op de site.”

Charlene Winne: “In 2006 was ik bij de eerste honderd winnaars van de poëziewedstrijd Doe Maar Dicht Maar. Daarom kreeg ik begin 2007 een brief van v e r s in de bus, ik werd uitgenodigd om een masterclass te volgen. Omdat de afstand te groot was, besloot ik dan maar om mijn kans te wagen bij de open inzendingen.”

Mieke van Zonneveld: “Het stond vermeld op www.schrijven-online.org, onder schrijfwedstrijden.”

Nelleke Honcoop: “Ik ben 2 jaar geleden door een nominatie voor Doe Maar Dicht Maar uitgenodigd voor een masterclass, dat was in Den Bosch. Het jaar daarop heb ik opnieuw meegedaan, alleen in de categorie open inzending. Dit jaar zou ik eigenlijk naar de masterclass in Zwolle zijn gegaan, maar ik was ziek, en daarom had ik besloten dat ik graag een gedicht via de open inzending wilde opsturen.”

Vicky Francken: “Ik heb eerder aan v e r s meegedaan, maar toen via workshops en hoorde dat je ook bij de open-inzendingcategorie mee kon doen als je niet bij de workshops aanwezig kon zijn.”

Hoe ben je bij de Masterclass beland? (Van wat was jij winnaar?) (N=8)

Harm ten Napel: “Ik heb in 2007 de 2^e prijs behaald bij de Voorrunde van Kunstbende Friesland (Taal).”

Leonie Kuhlmann: “Ik was 3^e geworden bij de Enschedese voorrunde van Write Now!”

Veerle Claes: “Ik had een dubbele uitnodiging gekregen door mijn deelname aan Doe Maar Dicht Maar 2007, waar ik, met een overigens echt slecht schrijfsel, bij de 100 besten zat. En door mijn deelname aan Kunstbende 2008, voorrunde Hamont-Helchteren, waar ik een 3^e plaats kreeg.”

Reinout Leys: “Ik was winnaar van de voorronde van Kunstbende in Brussel voor de categorie TXT on Stage.”

Laurie de Zwart: “Ik won de voorronde van Write now (Venlo).”

Jeroen van Oorschot: “Doemaardichtmaar.”

Mike Moolenbroek: “Ik kreeg 3 uitnodigingen, 1 voor het winnen van Kunstbende Rotterdam, 1 voor het winnen van de landelijke finale van Kunstbende en 1 voor de 3de prijs bij Writenow! Rotterdam.”

Daphne Brandenburg: “Via Doe Maar Dicht Maar. Daar had ik aan meegedaan en ik was één van de genomineerden. Als genomineerde kom je in een bundel terecht. Naar aanleiding hiervan kreeg ik een brief voor de Masterclass van v e r s.”

Heb je gebruik gemaakt van de Poëziedokter? (N=6)

Ja 1

Nee 11111

Was je voor de open inzending van jouw gedicht wel eens eerder in aanraking gekomen met poëzie/ gedichten? (N=6)

Ja 111111

Nee

Spontane antwoorden:

- “Ja, ik ben ongeveer op mijn 15^e begonnen met gedichten schrijven. Ik heb op school heel intensief Engelse poëzie gehad.”

Was je voor de lessen van School der Poëzie bij jouw op school wel eens eerder in aanraking gekomen met poëzie/ gedichten? Streep door wat niet van toepassing is. (ps. Als je geen lessen van School der Poëzie hebt gevolgd, hoef je deze vraag niet te beantwoorden.) (N=8)

Ja

Nee 1

Geen lessen gehad 111111

Hoe vond je het dat jouw gedicht was uitgekozen voor de vers finales? Kruis aan wat voor jou van toepassing is (het kunnen meerdere antwoorden zijn).

- Ik vond het terecht 11
- Ik vond het niet terecht 111
- Ik had het verwacht 111
- Ik had het niet verwacht 1111111111
- Ik was trots op mezelf 1111111111
- Ik vond het niet leuk 1
- Iets anders, namelijk ...
- “Ik vond het niet terecht omdat het gedicht dat was uitgekozen de minst goede was van de drie die ik had geschreven, naar mijn idee. Verder vond ik het een leuke dag. Eigenlijk durf ik niet zo goed op een podium te staan, dus dat vond ik wel eng. Ik had wel verwacht dat ik werd uitgekozen omdat je de gedichten op de site kan lezen en al een indruk kan krijgen wat voor soort gedichten er mee doen.”
- “Ik was blij dat mijn vaak als chaotisch en 'te' modern bestempelde schrijfstijl hier toch door een kundige jury werd gewaardeerd.”
- “Ik vond het leuk.” X 2
- “Iedere dichter die daar kwam had volgens mij wel een zekere zelfverzekerdheid over zijn werk. Ik had het niet direct verwacht, maar ik vond dat ik daar uiteindelijk prima het niveau haalde dus in zekere zin wel terecht.”
- “dat ik vond dat het misschien niet helemaal eerlijk was dat de gever van de masterclass koos uit de gedichten, omdat hij het verhaal erachter heeft gehoord en daarmee een soort voorsprong heeft op de rest. Ik denk dat uit het gedicht min of meer zonder voorkennis moet komen wat de bedoeling ervan is.”

Hoe vond je het om je gedicht voor te dragen in De Rode Hoed? Geef vrij antwoord en probeer ook uit te leggen waarom.

Marloes Roosingh: “Ik vond het super eng, maar het was wel goed voor me. Ik moet voordragen zien te leren. Ik schrijf liever mijn gedichten op, zodat mensen het kunnen lezen in een tijdschrift ofzo, dan dat ik mijn gedichten voordraag. Ik vind dat er tegenwoordig een heel duidelijk verschil is tussen jonge en oudere dichters. Jonge dichters schrijven gedichten die voorgedragen moeten worden, die schrijven om het voordragen. Oudere dichters schrijven

om gelezen te worden. Een tip voor School der Poëzie: maak kleinere groepjes voor de voordrachtles, voor de mensen die het eng vinden. Want je kan ook niet echt oefenen met voordragen in een grote groep, dat is net zo eng als op het podium. Met kleinere groepjes zal dit veel beter werken.”

Suzanne van Geuns: “Ik vond het heel spannend, en ook echt een bijzondere ervaring. Het was ook leuk gedaan, met de muziek enzo. Het was gaaf om een keer zoiets mee te maken. Ik vond de ‘workshop’ alleen heel erg niet leuk. Je kreeg in die workshop nauwelijks individuele begeleiding. Je droeg gewoon twee keer je gedicht voor. Die man praatte vooral graag over zichzelf, dus ik vond het niet echt een workshop. Het was verder wel heel gaaf om naar Amsterdam te gaan enzo.”

Charlene Winne: “We begonnen de namiddag met een workshop voordracht, ik ging dus al een beetje voorbereid het podium op. Toch blijft het natuurlijk spannend om voor een volle zaal je gedicht voor te dragen.”

Mieke van Zonneveld: “Ik vond het heel leuk om te doen. De sfeer was in alle opzichten aangenaam. Bovendien was het een boeiend en goed georganiseerd programma. Onze inzendingen werden achter ons geprojecteerd op een scherm, zodat het publiek kon meelezen. We hadden vooraf goed uitgelegd gekregen wat we konden verwachten en waren zelfs nog voorbereid voor de voordracht in een workshop. Het was vooral leuk om jonge mensen te ontmoeten die ook houden van poëzie.”

Nelleke Honcoop: “Ik vond het aan de ene kant spannend om voor te dragen, maar toen we eenmaal bezig waren met oefenen bleek dat het allemaal heel overzichtelijk in banen was geleid, en toen ik er eenmaal stond vond ik het alleen maar leuk. De Rode Hoed vond ik een aangename plaats om voor te dragen. Het enige wat mij stoorde waren de groepen scholieren die nogal onbeschoft overal doorheen schreeuwden, zelfs door gedichten van andere finalisten.”

Vicky Francken: “Ik vond het heel erg leuk: het was wel een beetje spannend, maar dat is eigenlijk een deel heel fijne spanning. Het was een mooie zaal, er waren veel andere jonge mensen die van gedichten en van schrijven houden, er hing een fijne sfeer.”

Harm ten Napel: “Ik vind voordragen, waar dan ook, heerlijk. Voordragen is toch een van de onderdelen van het dichten. Niet dat ik mijn gedichten schrijf zodat ze goed werken in voordacht, ik schrijf wel echt om gelezen te worden. Maar als het zo groot achter je wordt geprojecteerd werkt het denk ik prima. Wat ik wel een beetje jammer vond ergens was het hele geforceerde van muziek eronder. Het werd geïmproviseerd door een bepaalde artiest. Ik vind toch dat omdat gedichten op muziek al zo’n moeilijke combinatie is dat als je het doet dat je dan toch ingespeeld moet zijn op de muzikant(en). Ik maak bijvoorbeeld ook jazz, en dat werkt het heerlijkst als je echt goed op elkaar ingespeeld bent, dan krijg je de mooiste resultaten bij improvisatie. Maar ik dwaal af. Het voordagen zelf vond ik heerlijk. Het ging goed, mijn stem kwam tot uiting en het gedicht met vooral de afkappingen (zoals ik dat noem wanneer je een zin onderbreekt en op de volgende regel verdergaat) kwam ook goed tot uiting.”

Leonie Kuhlmann: “Leuke ervaring! Leuk om ook andere jonge dichters te zien.”

Veerle Claes: “Het was voor mij niet gemakkelijk om mijn gedicht voor te dragen in De Rode Hoed. Dit vooral omdat ik in het bijzijn van anderen nogal stuntelig en onzeker ben. De ‘meute’ schoolgaande jeugd (met luidkeels lawaai), maakte het er niet echt beter op... Maar de begeleiding was, ondanks het tijdgebrek, wel meer dan ok !”

Reinout Leys: “Ik doe voordracht en toneel in de muziekacademie Meise, dus het was niet de eerste keer dat ik optrad voor publiek. Een zaal vol mensen schrok me al niet meer af. Maar het was wel een mooie zaal =D.”

Laurie de Zwart: “Het voordragen op zich vond ik best moeilijk, aangezien ik altijd te snel praat en slecht articuleer. Zeker als ik zenuwachtig ben. Als ervaring vond ik het zeker de moeite waard.”

Jeroen van Oorschot: “Spannend, al was het niet mijn eerste podiumervaring (toneelachtergrond) was het wel de eerste keer dat ik het echt helemaal alleen moest doen. Bovendien erg leuk, alle ogen en oren die een kort momentje op jou zijn gericht.”

Mike Moolenbroek: “Ik vond het leuk, al merkte ik wel dat mijn stijl van “voordragen” wel heel erg verschillend was met de rest. Daardoor had ik het gevoel dat ik een beetje apart overkwam.”

Daphne Brandenburg: “Niet echt eng. Ik ben wel gewend om voor publiek te staan, ik debatteer namelijk ook. Ik vind het een leuke combinatie, om een gedicht te schrijven en deze ook voor te dragen.”

Anna de Bruyckere: “Het is heel erg leuk om zoiets te doen, temidden van andere mensen die er over het algemeen ook van genieten. Het geeft een extra dimensie aan het gedicht omdat je het nu rechtstreeks confronteert met het publiek. Daar kunnen wijzigingen uit voortvloeien of juist het gevoel dat het goed is zo. Het is al met al dus heel erg leerrijk. Bovendien is het leuk om te laten zien wat je kunt—mits je geen podiumangst hebt, maar dat heb ik niet.”

Heb je na jouw geschreven gedicht voor de open inzending voor v e r s nog wel eens een gedicht geschreven?/ Heb je na de v e r s Masterclass nog wel eens een gedicht geschreven?

Ja 1111111111111111

Nee

Kan je hieronder aangeven hoeveel gedichten je ongeveer hebt geschreven daarna?

1-5 1111111111

6-10 1111

Meer dan 10

Anna: Per jaar ongeveer 40

Waar (op welke plek) schrijf je meestal?

Achter de computer 1

Thuis 1

Op mijn kamer 111

- “Op mijn kamer, in mijn bed, en soms, als ik ergens ben, ook gewoon op mijn mobiel. Ik heb niet echt een vaste plek, maar meestal ’s avonds, in bed, schrijf ik op wat ik wel al gedurende de dag bedacht heb.”
- “Meestal komt de inspiratie op de meest ongelegen momenten/plaatsen, bijvoorbeeld als ik aan het wandelen ben en geen papier of pen bij me heb. Dan sla ik de woorden

- “Ik doe mijn inspiratie overal op. Als dat gebeurd maak ik kleine aantekeningen in mijn kladblok (dat ik altijd bij me heb). Ik schrijf het gedicht dan uit bij mijn bureau. Het gebeurd wel eens dat ik als ik echt ergens zit ik een gedicht ergens anders schrijf, maar meestal moet er dan alsnog de laatste hand gelegd worden aan mijn bureau.”
- “Altijd verschillend, vaak in de trein of thuis achter mijn bureau.”
- “Dat varieert nogal.. ik probeer altijd een cursusblok en pen bij de hand te hebben... om eventuele gedachten, zinnnetjes, op te schrijven. Nadien zet ik me dan wel eens op een rustige plaats (buiten in de natuur, op mijn kamer) om alles bij elkaar te rapen en te bekijken wat nog ‘nuttig’ is...”
- “Dat hangt er een beetje vanaf. Ik heb het wel nodig alleen te zijn.”
- “Soms thuis, maar de meeste gedichten schrijf ik in de trein.”
- “Voor de tv of op de computer maar ook vaak buiten op een drukke plek. Meestal op plekken waar veel te horen/zien is.”
- “Ik schrijf altijd als ik alleen ben, als ik een momentje voor mezelf heb. Dat kan overal, maar ik schrijf het wel altijd thuis in alle rust uit.”
- “Is heel erg verschillend. Het belangrijkste is dat het in mijn notitieboekje is, en dat boekje neem ik overal mee naar toe. Toch is het voornamelijk op mijn kamer, maar ook in de les, op café, in de trein etc..”

Waarover schrijf je meestal?

- “Over van alles en nog wat, wat zich toevallig aandient.”
- “Dingen die ik bijzonder vond, of die mij raakten. Die probeer ik dan zo goed, zo raak, mogelijk te beschrijven. Soms wordt dat een gedicht. Ik heb dus niet echt bepaalde thema’s; dat vind ik ook onzin eigenlijk.”
- “Ik schrijf vaak over water, de zee, kleuren, doodgaan, mijn overleden oma.”
- “Dat verschilt. Vaak over gemoedstoestanden van mensen, of over de taal zelf.”
- “Ik heb nooit echt van tevoren een beeld: hierover ga ik schrijven. Meestal verras ik mezelf al schrijvende met ideeën en uiteindelijk blijk ik in het geschrevene een lijn te kunnen vinden, een beeld of een thema. Het blijken dan ook vaak thema's/beelden te zijn die mij interesseren, of die ik persoonlijk meemaak, zoals 'opgroei pijn', de rol van adolescent in de wereld en het verlaten van je ouderlijk huis. Dat de laatste gedichten

- “Over dingen die me bezighouden, maar wel universeel kunnen zijn, het zijn thema’s waarvan ik denk en hoop dat ze anderen ook aanspreken.”
- “Menselijke relaties in al hun vormen.”
- “Allerlei zaken die ik heb meegemaakt.”
- “Hmm... moeilijke vraag. Men zegt wel dat mijn schrijven niet zo positief is. Maar thema’s als (on)gelijkheid, (on)recht, gezin, “het leven” (geboorte, dood,...) boeien me wel.”
- “Meestal over plaatsen, mijn gedichten zijn meestal gedichten waarin iets beschreven wordt. Wat ik ook leuk vindt, is een cliché onderwerp zo te brengen dat het cliché er vanaf is, en dat je iets origineels hebt bijvoorbeeld.”
- “Iets wat me op dat moment bezig houdt, een idee, een verhaal, een beeld dat in mijn hoofd zit, iets met een zin, een stukje samengesteld uit eerder geschreven stukjes.”
- “Wat in me opkomt, ik heb geen onderwerp wat vaker terug komt dan een ander.”
- “Meestal schrijf ik satires over het dagelijkse leven of geef ik kritiek op een onderwerp. Maar ik schrijf ook vaak over liefde, onvermijdelijk natuurlijk...”
- “Over mijn eigen gevoelens en emoties.”
- “Moeilijk te zeggen, maar met een platitude: liefde en dood.”

Wanneer schrijf je meestal?

- “Vooral ’s avonds, maar dat is voornamelijk omdat ik dan de meeste tijd heb.”
- “’s Avonds. Soms ook overdag, op mijn mobiel. Maar het is meer zo dat ik ’s avonds voor het slapen op schrijf wat ik gedurende de dag al bedacht heb.”
- “Ik kan daar geen tijdstip op plakken, dat kan op elk moment van de dag zijn.”
- “Meestal ’s avonds.”
- “Op alle momenten van de dag en nacht kunnen mij zinnen of woorden of flarden te binnen schieten, die ik dan noteer. Het is al vaak voorgekomen dat ik 's avonds wanneer ik net in bed lag wel 3 of 4 keer mijn bed uit stapte om naar mijn bureau te lopen om iets neer te krabbelen, maar ik weiger om een schriftje op mijn nachtkastje neer te leggen, want het licht aandoen, uit bed stappen, schrijven, terug in bed en licht uit x 4 hoort blijkbaar bij het schrijfproces. Op een later tijdstip werk ik meestal mijn

- “Vooral ’s avonds eigenlijk.”
- “Het liefst ’s avond. Maar meestal zodra ik een neiging heb.”
- “Vaak ‘s avonds, maar dat verschilt.”
- “Dit varieert ook nogal (zie vraag 8.). Soms vreemd genoeg zelfs ’s nachts (als ik al in bed lig en er komt nog iets in me op...)”
- “‘S avonds, of in het weekend.”
- “Vaak. Als ik tijd heb. ’s Morgens, ’s middags, ’s avonds, soms ook ’s nachts.”
- “‘s avonds.”
- “Verschilt heel erg, ik schrijf op de raarste momenten, als ik in het postkantoor zit te wachten bijvoorbeeld. Of tijdens het eten, als ik inspiratie heb schrijf ik altijd wat losse dingen op. Dat gaat eigenlijk de hele dag door.”
- “Meestal ’s avonds.”
- “‘s Avonds, maar soms ook overdag.”

Lees je wel eens gedichten? Zo ja, hoe vaak ongeveer?

- “Ja, zo af en toe.”
- “Ja, namelijk: minstens vier keer per week. Ik koop soms bundels, en als ik tijd of zin heb lees ik daar dan 2 of 3 gedichten van. Dan is het wel genoeg; dan heb ik stof tot nadenken.”
- “Ja: ik lees elke week zo’n vijftal gedichten.”
- “Ja, ongeveer drie per dag gemiddeld. Soms een paar dagen niets en daarna dan weer een heleboel.”
- “Ja, namelijk: Minstens een gedicht per week, toevallig, of als ik een bundel heb gekocht, dan wat vaker. Verder lees ik ook veel gedichten van bevriende dichters, die zij mij toesturen.”
- “Ja, ik lees heel veel gedichten. Sowieso elke dag op mijn Poëziescheurkalender, maar ik koop ook regelmatig poëzie.”
- “Ja, namelijk minstens eens in de twee dagen. Ik koop, als ik geld heb en er wat interessants uitgekomen is of ik wat interessants heb ontdekt, graag een dichtbundel en lees die dan vaak steeds opnieuw door.”
- “Nee.”

- “Ja, ik probeer ook van echte (!) poëzie te genieten. Als ik tijd heb is dit wel iets wat ik vaker doe (meerdere keren per week). Nu school erg druk is, kom ik echter – jammer genoeg – nog weinig aan lezen (in het algemeen) toe...”
- “Niet echt.”
- “Ja, namelijk niet zo vaak. Ik heb het wel eens geprobeerd, maar op de een of andere manier vind ik het heel moeilijk lezen.”
- “Ja, maar niet meer dan tien per maand, gemiddeld genomen.”
- “Ja, ik lees vaak teksten van andere schrijvers die ik persoonlijk ook ken. Ik lees niet vaak dichtbundels of verhalen in boeken.”
- “Eigenlijk niet zoveel, ik lees veel literatuur.”
- “Ja, namelijk 2 keer in de week.”

Bijlage 4: Talent

Heb je er wel eens over gedacht om (professioneel) dichter te worden?

Ja 11111 11111 111

Nee 11

Spontane antwoorden:

- “Het hangt er helemaal vanaf of ik ooit het niveau bereik van professioneel dichter. Dat wil zeggen, of ik het niveau bereik dat iemand mij als dichter wil uitgeven. Het is ook afhankelijk met hoe tevreden ik met mijn eigen werk ben, ik zou graag meer willen produceren.” (Marloes)
- “Ja, wel aan gedacht en over gefantaseerd maar nooit serieus overwogen.” (Jeroen)

Wanneer is deze gedachte ontstaan? Voor, tijdens of na de open inzending voor v e r s?

Voor 11111 11111 11

Tijdens 1

Na 1

Spontane antwoorden:

- “Voor mensen die meedoen aan wedstrijden, zoals ik zelf, begint dat idee al wanneer je ooit met dichten begint.” (Marloes)
- “Ervoor, maar zoiets beslis je niet zomaar. Volgens mij moet je eerst maar eens heel veel schrijven en heel veel optreden, dus elke wedstrijd en elk festival is meegenomen.” (Leonie)
- “Toen ik merkte dat mijn gedichten gewaardeerd werden. Toen ik 16 jaar was, won ik een wedstrijd in de Heerenveense krant met mijn gedicht. Op dat moment merkte ik voor het eerst dat mijn gedichten gewaardeerd werden. Daar wordt je door aangemoedigd. Door Doe Maar Dicht Maar en de v e r s finales word ik steeds meer aangemoedigd, omdat je dat poëziewedstrijden wint. Dan weet je dat andere mensen jouw gedichten mooi vinden en dat moedigt aan om er meer mee te gaan doen.” (Daphne)
- “Tijdens en na eigenlijk. De eerste keer dat ik met SdP in aanraking kwam stond ik minder ver dan de tweede keer. Toen drong het wel tot me door dat ik blijkbaar iets

Vind je zelf dat je talent hebt voor poëzie?

Ja 11111 111

Nee 1

Twijfel: Charlene, Vicky, Leonie, Veerle, Reinout, Mike

- “Iets anders, namelijk ... Ik vind wel dat ik een talent heb voor taal, ik heb een talenknobbel. En ik ben poëzie gaan schrijven, omdat ik eigenlijk te kort van stof ben voor proza.” (Marloes)
- “Ja, niet arrogant bedoeld, maar dit is echt mijn passie.” (Suzanne)
- “Iets anders, namelijk ... Ik vind dat ik behoorlijk kan schrijven, maar ik zou niet zeggen dat ik een uitzonderlijk talent heb voor poëzie.” (Charlene)
- “Ik weet niet of ik er talent voor heb, maar ik geniet in ieder geval ontzettend van het schrijven en van de plaatsen waarnaar het schrijven me brengt. Je ontmoet ook veel jonge mensen met dezelfde interesses. Dat alles maakt het heel plezierig, heel fijn.” (Vicky)
- “Iets anders, namelijk...het gaat me wel vrij goed af maar ik vind talent nogal subjectief. Op de finale in de Rode Hoed heb ik zoveel goeds gehoord, maar het wil niet zeggen dat al die goeie mensen nog een 2e gedicht schrijven wat net zo goed is, of juist minder goed.” (Leonie)
- “Iets anders, namelijk ... Voor mij blijft schrijven ‘gewoon’ een fijne en ontspannende bezigheid... het ‘plukken’ van woorden hier en daar, het nadenken over mogelijke combinaties en zinnen...het brengt me zeker ook enige rust.” (Veerle)
- “Iets anders, namelijk ik weet het niet, mijn gedichten hebben een eigen specifieke stijl, kijk maar naar het gedicht dat ik heb gebracht tijdens de v e r s finale, dat was iets speciaals op zich, je moet er van houden...” (Reinout)
- “Ja, ik zie in mezelf niet de nieuwe Nijhoff, maar ik denk wel dat ik talent heb.” (Jeroen)
- “Iets anders, ik vind wel dat ik talent heb in het schrijven van teksten maar qua poëzie houd ik het nog redelijk simpel om het echt talentvol te kunnen noemen.” (Mike)
- “Ik kan wel dichten, dat weet ik omdat andere mensen mijn gedichten mooi vinden. En omdat de mensen om mij heen ook mijn gedichten waarderen. Maar ik vind talent

Vind je dat je iets met dat talent moet doen en zo ja, wat zou je ermee willen doen? (Het zou natuurlijk ook kunnen dat je al wat met je talent doet, wat is dat dan?)

Niks: Veerle, Reinout, Laurie

Marloes: “Op het moment dat ik iets wil opschrijven, vind ik dat ik dat moet doen. Ik ga niet tegen mijn zin in iets schrijven. Hetzelfde geldt voor schrijfwedstrijden. Ik doe alleen mee als ik daar op dat moment zin in heb.”

Suzanne: “Ik wil gewoon dichter worden. Niet zo’n performance dichter, dat is echt halve rap, maar gewoon echt, op papier. Ik ben wel realistisch over in hoeverre ik daar mijn brood mee kan verdienen, maar ik wil het gewoon echt heel graag. Ik probeer nu een beetje naamsbekendheid te krijgen, door bijvoorbeeld aan wedstrijden mee te doen, en gepubliceerd te worden in tijdschriften. Ik zit nu wel al bij een talentgroep in Den Haag, ik hoop ook dat dat ook wat wordt.”

Charlene: “Volgend jaar zal ik een lerarenopleiding volgen. Ik zou dan binnen een aantal jaar daadwerkelijk voor de klas willen staan en jongeren de liefde voor taal mee willen geven.”

Mieke: “Als ik een talent denk te hebben, moet ik dat ontwikkelen door veel te oefenen en veel goede dichters te lezen. Op een gegeven moment vind ik dan misschien de vorm (/stijl) die bij mij past. Als dat is gelukt, zou ik willen overwegen een bundel uit te geven. Ik denk niet dat zoiets perse moet, maar als ik tegen die tijd iets heb gemaakt waarover ik helemaal tevreden ben en blijf, lijkt het me leuk. Zolang ik nog geen eigen vorm gevonden heb, doe ik af en toe mee aan wedstrijden en sinds kort sturen een vriendin en ik elkaar over en weer gedichten (de hare veel mooier dan de mijne. Zij zat trouwens ook in de finale van v e r s). Dat is een goede oefening en bovendien een heel aangename tijdsbesteding.”

Nelleke: “Eigenlijk vind ik het moeilijk om van mezelf te zeggen dat ik talent heb, omdat ik juist heel onzeker ben over mijn kunnen. Maar door het af en toe meedoen aan

gedichtenwedstrijden en nominaties en een prijs van Doe Maar Dicht Maar vorig jaar, bevestig ik toch in mezelf de hoop dat ik het wel kan: mooie gedichten schrijven. Het is niet dat ik beroemd wil worden met mijn gedichten. Eerder dat ik vind dat poëzie voor mij een goede manier is om mezelf te uiten, en in de zoektocht naar bevestiging bouw ik dan mijn Ik op, de Nelleke die gedichten schrijft, en het liefst ook nog gedichten die gelezen worden. Ik zou wel graag vaker willen optreden, omdat ik bij wedstrijden/optredens vaak mensen ontmoet die gelijkgestemd zijn. Verder heb ik voor mijn eindwerkstuk op de Vrije School een poëziebundel geschreven, geïllustreerd, vormgegeven en laten drukken. Ik zou graag ooit de kans willen krijgen om nog eens een bundel te maken, met professionele 'hulp', zodat ik dat hele proces nog eens zou kunnen meemaken.”

Vicky: “Ik vind dat het nooit verplicht is iets met een (al dan niet) talent te doen, maar ik houd zo veel van schrijven dat ik probeer er veel mee bezig te zijn, of ik er nou talent voor heb of niet.”

Harm: “Ik zou het fenomenaal vinden om uiteindelijk mezelf schrijver te kunnen noemen. Schrijver van proza en poëzie. Op het moment probeer ik allerlei manieren stukjes bekendheid te vergaren, vooral met poëzie. Ik ben van plan sowieso te blijven schrijven. De droom is dan natuurlijk om uiteindelijk bundels en boeken uit te kunnen brengen. Om de vraag wat directer te beantwoorden: Ik doe wat iedere dichter met zijn talent zou moeten doen: schrijven. Wat ik schrijf probeer ik eerst zelf kritisch te bekijken en vervolgens gebeurt er van alles mee. Ik stuur het in bij tijdschriften, ik doe mee met wedstrijden, ik probeer zo veel mogelijk voor te dragen. En dan boek je soms succesjes; publicatie in het tijdschrift Tzum of een nominatie voor de V E R S poëziewedstrijd.”

Leonie: “Ja, ik wil zo veel mogelijk optreden en meedoen aan festivals, masterclasses en wedstrijden om ervaring op te doen, mensen te leren en kennen en bovenal om lekker op te treden!”

Jeroen: “Ik denk ik wel dat ik talent heb, maar ik zie het niet als mijn roeping. Talent uitbuiten is voor mij geen streven of hoger doel. Ik wil blijven schrijven, maar niet omdat ik me verplicht voel.”

Mike: “Mijn talent uit ik al op het podium met een experimentele band, ik verzorg daar de tekst en “spoken word” vocalen.”

Daphne: “Ik vind het leuk om gedichten te schrijven. Ik merk dat mensen mijn gedichten mooi vinden en daarom wil ik meer gedichten schrijven en misschien wel eens iets gaan uitgeven, zodat anderen mijn gedichten kunnen lezen. Maar ik heb dus wel moeite met de term ‘talent’.”

Anna: “Ja, ik wil er iets mee doen, moeten is niet het geval. Ik schrijf veel, probeer zo nu en dan de kans te krijgen om mijn gedichten voor te lezen en ik publiceer regelmatig in tijdschriften en bloemlezingen e.d.”

Ontwikkeling en stimulering van talent

Stel, School der Poëzie (of een andere organisatie die zich met de dichtkunst bezighoudt), start een forum op de Internetsite voor jongeren die zich voor poëzie interesseren. Zou jij actief lid worden van dit forum? Probeer uit te leggen waarom je hier wel of geen behoefte aan hebt.

Ja 1111

Nee 11111 111

Misschien 11

Marloes: “Het hangt ervan af welke mensen daar zitten. Ik zou er wel actief zijn als er mensen zitten van mijn niveau en van mijn leeftijd. Het ligt er ook aan wie het forum beheert, als dat een professioneel iemand is, is dat beter. Als zo’n forum niet interessant is, blijven mensen weg. Daarnaast ben ik al lid van een forum, namelijk forum.scholieren.com. en dan het poëzie subforum.”

Suzanne: “Nee, want ik heb op de site van Doe Maar Dicht Maar gezien wat er op zo’n forum staat. Er zijn daar héél veel 11jarigen die daar héél veel lange, verdrietige gedichten opzetten. Het is dan meer een soort uitlaatklep dan dat het om dichten gaat. Als de School der Poëzie het anders dan dat aanpakt, zou ik waarschijnlijk wel actief zijn op dat forum.”

Charlene: “Ja, want het is erg leuk om met jongeren over poëzie en dergelijke te praten. Bovendien krijg je zo ook inspiratie.”

Mieke: “Nee, ik zou er misschien wel af en toe op kijken. Ik houd eigenlijk gewoon niet zo van forums. Praten over poëzie is denk ik het leukst om face to face te doen, en e-mail werkt ook heel goed.”

Nelleke: “Nee, want ik ben in het verleden al actief lid geweest van een dichtforum, en ik zoek nu andere manieren om me met poëzie bezig te houden.”

Vicky: “Ik weet het niet. Op zich is het wel degelijk een leuk idee, maar anderzijds houd ik veel meer van écht contact, echte gesprekken, of misschien brieven. Er zijn al zoveel verschillende fora voor jongeren. Bovendien houd ik niet zo van de hedendaagse associatie ‘modern’, gekoppeld aan computers en internet. Dat hoeft van mij helemaal niet, een ouderwetse voorleesgroep (waar je elkaar bijvoorbeeld tips of aanwijzingen kunt geven) lijkt me nog veel leuker.”

Harm: “Ja, want ik zou er nog wel eens gelijkgestemden tegen kunnen komen. Het is altijd interessant om te praten/discussiëren over iets wat je interesseert, dus ook over poëzie. Het zou zelfs kunnen dat er een gedeelte ontstaat waar men eigen poëzie kan neerzetten om beoordeeld te worden. Het is dan natuurlijk nog de vraag of je wat aan die beoordeling zult hebben.

Maar ik vraag me altijd een beetje af waarom het specifiek een “jongeren” site moet zijn. Als je je echt voor iets interesseert dan wil je toch niet de versimpelde versie, maar de volledige versie? Ik kan me voorstellen dat dat misschien te veel in één keer is voor sommige mensen, maar om daarom bij elkaar te gaan zitten als “jongeren”? Hoe dan ook, het lijkt me een interessant initiatief maar als het zo’n wespennest als bijvoorbeeld www.dichttalent.nl wordt ben ik zo weer weg.”

Leonie: “Nee, want...ik heb genoeg andere dingen te doen dan op fora zitten.”

Veerle: “Ja, want het lijkt me zeker interessant en ook nuttig om in contact te komen met andere jongeren die zich interesseren voor het schrijven van gedichten. Een forum lijkt me – indien het gecontroleerd zou worden qua inhoud, etc... zeker de moeite waard!”

Reinout: “Nee, want. Ik vind dat poëzie van jezelf moet blijven. Je kan het anderen laten lezen, natuurlijk. Maar een internetforum is zo onpersoonlijk.”

Laurie: “Ja, want het is moeilijk om mensen te vinden met dezelfde interesse. Als je de mensen die interesse hebben al vindt, dan is er nog gebrek aan mensen met verstand van schrijven. Op zo’n site zullen denk ik veel verschillende mensen zich bezighouden met schrijven in het algemeen, waardoor het veel makkelijker wordt een commentaar te krijgen op iets dat je schreef.”

Jeroen: “Nee, want er zijn voldoende van dit soort fora. En ik heb me nooit echt thuisgevoeld op dergelijke fora. Ik wil niet zeggen dat wat ik schrijf van topkwaliteit is, maar voordat je echt iets moois vindt op een dergelijk forum ben je lang aan het zoeken. Bovendien komen er de meest vreemde commentaren op.”

Daphne: “Nee, want... zoiets zou pas gaan werken wanneer ik iemand persoonlijk ken en ook een soort van band heb opgebouwd. Dan pas vind ik het interessant om over poëzie te praten/mailen. Wanneer zo’n band bestaat is een forum niet meer noodzakelijk alhoewel het dan wel leuk is natuurlijk maar behoefte niet echt dus.”

Anna: “Nee, ik zou daar geen lid van worden. Ik houd niet van internetfora, en daarbij komt dat de manier waarop daar poëzie wordt besproken (“ja, ik vind het echt supertof”) niet aansluit bij wat ik verwacht daarvan. Ik vind het veel leuker en interessanter om een klein groepje te hebben die zo nu en dan iets leest van elkaar en waarbij er dan iets meer diepgang achter zit.”

Jij behoort tot de finalisten van de v e r s finales.

Heb je er behoefte aan dat School der Poëzie (of een andere organisatie) jou een mogelijkheid biedt om je verder te ontwikkelen wat de dichtkunst betreft? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja 11111 11111 1

Nee 111

Spontane antwoorden:

- Jeroen: “Ja, ik zou een masterclass of cursus wel leuk vinden.”

Zou jij open staan voor verdere begeleiding in je (poëtische) ontwikkeling (dus ook invullen als je er geen behoefte aan hebt, dus als je NEE hebt ingevuld bij 17 A)? Streep door wat niet van toepassing is.

Ja 11111 11111 1111

Nee

Spontane antwoorden:

- “Op zich wel, hoewel ik ook niet heel erg begeleid of gevolgd zou willen worden. Wat het schrijven betreft heb ik ook wel vrijheid nodig. Maar kritiek en commentaar zijn altijd welkom en vaak wel nuttig.” (Vicky)

Aanbevelingen van de jongeren

Als jij mag verzinnen wat die verdere begeleiding inhoudt, wat zou je dan willen?

Marloes: “Het lijkt mij moeilijk realiseerbaar om voor iedereen te organiseren, omdat mensen uit het hele land dan op één plek samen moeten komen. En dan zouden sommige mensen ver moeten reizen. Ik zie het voor me in kleine groepjes en dan een vooraf geschreven gedicht bespreken tijdens een bijeenkomst. Dus een gedicht die je al thuis hebt gemaakt, aan de hand van een vrij open opdracht. Geen gezette opdrachten, maar een bijzondere opdracht waar je veel kanten mee op kan, zodat je niet veel dezelfde soort gedichten krijgt, maar een ruim scala aan verschillende gedichten. Als je dan je gedicht gaat bespreken, kunnen zowel de sterke als de zwakke punten van dat gedicht besproken worden.

Voordrachtles lijkt me ook leuk, omdat ik dit niet zo goed kan. Maar dan in kleine groepjes. Ik denk toch dat een forum of emailbegeleiding toegankelijker is, vanwege het afstandprobleem.”

Suzanne: “Veel uitleg over verschillende stijlen, en dichters van vroeger. Niet zozeer schrijftips, maar het zou prettig zijn als iemand die er verstand van heeft je gedichten beoordeelt. Daar is veel van te leren.”

Charlene: “Het zou leuk zijn indien je je gedichten zou kunnen mailen en dat je vervolgens commentaar krijgt.”

Mieke: “Voor mij zou het waarschijnlijk het beste werken als iemand steeds een deadline stelde waarop ik een gedicht ingeleverd moet hebben, om het vervolgens beoordeeld terug te sturen. Een Nijmeegse dichter doet dat nu voor me. Dat is eigenlijk een beetje vanzelf gegaan.”

Nelleke: “Masterclasses, met leeftijdsgenoten/andere poëziegeïnteresseerde bij elkaar komen, hoe maak je een goed schrijvers-CV, vaker deelnemen aan poëziemanifestaties.”

Vicky: “Bijvoorbeeld begeleiding in het zoeken naar mogelijkheden om je gedichten te presenteren? Ik weet het niet precies.”

Harm: “Wat voor mij tot nu toe het beste heeft gewerkt is kritiek en advies van individu tot individu. Ik zou het heel erg interessant vinden om een keer mijn gedichten te laten beoordelen en bekritisieren door iemand met verstand van (en eventueel ook naam binnen) de poëzie. Ik ben heel erg geholpen geweest door de kritieken en de adviezen van Derwent Christmas, mijn leraar Nederlands. Hij heeft mijn gedichten daadwerkelijk gepakt en ze ontleed. Hij heeft me adviezen gegeven over stijl en bijvoorbeeld bondigheid. Daar heb ik wat aan gehad.

Het zou dus prachtig zijn als bijvoorbeeld de School der Poëzie een platform zou kunnen worden waarbij dat soort mensen (met verstand van en eventueel ook naam binnen de poëzie) in contact kunnen komen met mensen (in dit geval waarschijnlijk jongeren) die zich (verder) willen ontwikkelen in de poëzie. Dat er een soort begeleidingsweken/maanden kunnen ontstaan waarin er correspondentie plaatsvindt tussen de soort van mentoren en de jonge dichters.”

Leonie: “Het bieden van meer optredens, of een tip sturen als er ergens een wedstrijd is bijvoorbeeld.”

Veerle: “Het overleggen over wat je schrijft... ervaringen delen met anderen... Misschien ook projecten rond poëzie op touw zetten... bv. Uitgeven van een verzamelbundel, of andere projecten om het dichten op zich op een interessante manier bekend te maken aan andere jongeren...”

Bv. Ook dichten in combinatie met andere ‘‘kunst’’vormen (bv. Teken, schetsen, fotografie,...)’’

Reinout: ‘‘Geen flauw idee, als het maar professioneel is, waar ik bij de school der poëzie natuurlijk niet aan twijfel.’’

Laurie: ‘‘Ik denk vooral een soort verdere lessen. Wat houdt de mensen van nu bezig, hoe ontwikkelt zich dat, hoe kun je dat verwerken in je verhalen of gedichten, waar wordt opgelet. Wat zijn de verschillen tussen het traditionele en moderne schrijven. Voorlichting over studies die met schrijven te maken hebben, verwijzingen naar scholen voor de hoge kunsten, studies Nederlands, journalistiek en wat ik dan allemaal nog vergeet. Verder denk ik aan uitgeverijen die bezig zijn met jong schrijftalent, open podia, wedstrijden en dat soort dingen.’’

Jeroen: ‘‘De masterclasses vond ik erg leuk en leerzaam. Als er nog zoiets georganiseerd kan worden zou ik dat erg leuk vinden.’’

Daphne: ‘‘Cursussen van professionele dichters, meer contact met andere jongere dichters en vooral (wanneer het goed gaat) hulp bij het publiceren of uitgeven van gedichten hiervoor is namelijk vaak (enige)erkenning al noodzakelijk. Misschien dat ook de voordracht een grotere rol kan spelen. Bijvoorbeeld oefening voor het meedoen aan festivals of slam-poetry. Ook zou ik het leuk vinden als andere kunstvormen een beetje creatief met poëzie gecombineerd zouden worden, zoals beeld en muziek.’’

Anna: ‘‘Daar kan ik me geen goed beeld van vormen, maar alle hulp is welkom. Ik heb een aantal keren bijvoorbeeld een masterclass voordracht gevolgd, maar dat is over het algemeen de basis. Omdat ik buiten SdP om zoveel doe, is dat voor mij niet meer echt relevant, maar wat mij bijvoorbeeld wel zou helpen is een keer een een-op-een-sessie over voordracht en presentatie. Zoals ik al zei: de basics heb ik onder de knie, nu de verfijning.’’

Bijlage 5: Talentontwikkeling – School der Poëzie – Eigen ervaringen

Binnen het Nederlandse Cultuurbeleid is ‘talentontwikkeling’ één van de belangrijke speerpunten. Ik doe een onderzoek naar talentontwikkeling binnen culturele organisaties, en als voorbeeld gebruik ik School der Poëzie. Deze culturele organisatie zegt dat zij talentontwikkeling stimuleert. Wat ik mij afvraag is wat dit dan precies is en hoe de verschillende docenten, deelnemers en School der Poëzie zelf, hierover denken. Mijn vraag aan jou is, wat denk jij dat talentontwikkeling is en hoe vind je dat School der Poëzie (of v e r s) dit stimuleert? Vooral: wat zijn je eigen ervaringen hiermee?

Marloes: “Talentontwikkeling is dat je advies en begeleiding krijgt met wat je doet. Ik wil wel nog even zeggen dat de prijsuitreiking ontzettend lang duurde.”

Suzanne: “Ik was een open inzending, dus ik heb vrijwel niks met de School der Poëzie te maken gehad. Dus ik zou het niet weten. Ik wil wel nog kwijt dat ik vind dat er meer jongerenwedstrijden moeten komen: dat maakt het een stuk makkelijker om ‘door te dringen’ in dat wereldje. Verder had ik liever een ander gedicht ingestuurd. Ik stuurde per ongeluk het verkeerde bestand in. Ik kwam met dit gedicht wel in de finale, maar het was toch niet helemaal wat ik graag gewild had. Al met al toch een heel erg leuke ervaring hoor!”

Charlene: “v e r s stimuleert zeker jongeren om verder te schrijven. Winnaars van poëziewedstrijden worden uitgenodigd om een masterclass te volgen. Eenmaal je in de finale van v e r s terechtkomt, word je voor het voordragen klaargestoomd door een workshop te krijgen. Bovendien krijg je ook een microfoontest, waardoor je zekerder bent om je gedicht voor te dragen. Je neemt kort gezegd heel wat bagage mee naar huis: door je gedicht te selecteren geloven er mensen dat je kan schrijven, je bent rustig en ontspannen op een podium, je hebt heel wat gedichten gehoord en contact gelegd met andere jongeren die schrijven, enzovoort. Het is een balletje die aan het rollen gaat, v e r s stimuleert je om vooral te blijven schrijven.”

Mieke: “Ik denk dat talentontwikkeling vooral bestaat uit het stimuleren van in dit geval jonge mensen die gedichten schrijven. School der Poëzie doet dat volgens mij heel goed. Zelf vond ik het fijn om te merken dat mijn inzending gewaardeerd werd. Ik werd gebeld toen ik

gewoon op school zat en had eigenlijk niet verwacht de finale te zullen halen. Er zijn veel jonge mensen die heel goed schrijven. Doordat mijn gedicht toch werd uitgekozen, werd ik bevestigd in mijn 'hobby'. Niet dat ik anders was gestopt met schrijven ofzo, maar het stimuleert wel om af en toe positieve reacties te krijgen. Bovendien ontmoet je door dit soort finales weer anderen die ook gedichten schrijven en daar houd je soms hele mooie contacten aan over.”

Nelleke: “Talentontwikkeling is grote groepen jongeren ieder jaar opnieuw de kans geven om hun eigen geluid te laten horen. Enkele van deze signalen worden opgevangen door jury's en geselecteerd voor de finale. Jongeren die geselecteerd zijn krijgen misschien een extra stimulans om vaker/meer/serieuzer bezig te zijn met het schrijven van gedichten, omdat zij zien dat hun eigen geluid gewaardeerd wordt, erkend wordt, bevestigd wordt. Jongeren die niet geselecteerd zijn krijgen het jaar erop opnieuw de kans om mee te doen, en zich tot die tijd verder te ontwikkelen. Wat ik ervaren heb op de finaledag van v e r s is dat het erg fijn is om andere jongeren te ontmoeten en zo nieuwe geluiden te horen, waarbij ik vaak dacht: ik wou dat ik dat had geschreven! Een wedstrijd roept al vaak een concurrentiesfeer op, maar door het nomineren van een grote groep jongeren en de prijswinnaars niet overdadig in de bloemen te zetten, kun je misschien alle aparte kleine geluiden uitnodigen om een groter geluid te worden. Ik vond de finale georganiseerd door v e r s daarom ook erg aangenaam: iedere jongere, werd gewaardeerd om zijn eigen geluid. De winnaars uitnodigen om vaker te komen voordragen of ze in contact brengen met andere wedstrijden, is een manier om talent te blijven stimuleren en uitdagen. Zo zorg je dat jongeren plezier blijven houden in het schrijven, aangemoedigd worden en de kans krijgen om elkaar te ontmoeten en andere gedichten te horen. Ik denk dat op deze manier talenten de kansen en de eer krijgen die ze toekomt.”

Vicky: “Ik denk dat talentontwikkeling ten eerste heeft te maken met kennis maken met onbekende fenomenen. Dat kan poëzie zijn. Daarna richt het zich denk ik vooral op het stimuleren van de nieuwe bezigheid, het enthousiasme aanwakkeren en uiteindelijk begeleiden in zoeken naar manieren voor presentatie.

Ik vind dat v e r s dit op een heel mooie manier doet, aan de hand van de genomineerde gedichten voor de VSB-poëzieprijs. Daar is altijd wel werk bij dat je nog niet kent, door v e r s wordt je dan op het idee gebracht daar iets mee te doen, aan de slag te gaan, op een bepaalde manier te denken en aan de hand van deze gedichten zelf iets te schrijven. Ik

heb eigenlijk eerder niets geschreven dat gebaseerd was op of geïnspireerd was door andere gedichten, voor mij was dit een heel fijne nieuwe invalshoek.”

Harm: “Talentontwikkeling is het ontwikkelen van je talent, dat is niet zo heel moeilijk. Wat dat betekend is dat je naar én je eigen maatstaven én de publieke maatstaven beter wordt in waar je talent voor hebt of schijnt te hebben. Hierbij vind ik je eigen maatstaven vooral het belangrijkste, maar je moet ook niet als in blinde arrogantie vooruit gaan rennen al gedichten proclamerend. Zeker niet in het begin. Zodra je wat meer bevestiging van je talent of de groei ervan hebt gehad kun je je wat meer richten op wat jij wilt doen. Wat me gelijk bij de tweede vraag brengt. Ik denk dat talentstimulatie zich veel meer op een persoonlijk vlak moet bevinden. Het heeft voor mij veel meer betekend dat individu's mijn hebben verteld dat ik talent had of er goed in was dan dat een grote enigszins gezichtloze organisatie dat zegt. Maar dat betekend niet dat een organisatie als V E R S niet stimuleert. Het winnen van of genomineerd worden voor een prijs is een perfecte bevestiging van je talent. Het geeft je een idee van hoe de meer publieke maatstaven over je werk denken en optreden geeft een heerlijk gevoel. Zo'n bevestiging geeft motivatie.

De Masterclass, zoals misschien ook een beetje duidelijk wordt uit mijn voorafgaande antwoorden, heeft niet heel veel voor mijn ontwikkeling gedaan. Het verhaal wat gehouden werd over notities maken terwijl je door de stad loopt. Dat je dus zodra je iets ziet je een kleine notitie maakt en dat later uitwerkt had ik al zelf bedacht/op een natuurlijke manier ontdekt. Daarna kregen we de opdrachten voorgeschoteld en mochten die maken. Het heeft me eigenlijk alleen de tijd gegund om het gedicht te schrijven en de opening voor insturen geboden. Ik denk dat het veel interessanter zou zijn om in een masterclass dieper in te gaan op wat je zelf schrijft, echt dat iemand (het liefst natuurlijk iemand die zijn sporen verdient heeft op het gebied van dichten) je stijl en je inhoud analyseert. Daarbij kom ik direct weer terug om mijn punt over talentstimulatie. Ik heb er veel meer aan gehad toen Derwent Christmas (mijn leraar Nederlands en tevens stadsdichter van Leeuwarden) mijn vroege schrijfsels bekeek en mij kritische noten gaf en dat hij tegen mij heeft gezegd dat ik talent had dan dat ik de tweede prijs won bij Kunstbende. Het moet denk ik persoonlijker.”

Leonie: “Ik heb niet veel te maken gehad met de school der Poëzie, maar ik zal er toch iets over zeggen. De masterclass vond ik niet erg inspirerend, maar het feit dat ik werd uitgenodigd voor zoiets vond ik al erg leuk. De mensen die ik ontmoette op de finale in de Rode Hoed waren erg leuk, en via daar kwam ik ook weer terecht op een ander festival Dit

soort dingen vind ik super leuk dus wat dat betreft kan het je helpen meer vertrouwen te krijgen in je eigen werk en het bied je kansen om je podiumervaring uit te breiden.”

Veerle: “Een echt duidelijk idee van wat ‘talentontwikkeling’ nu precies inhoudt, heb ik niet. Echter heb ik zeker het gevoel dat initiatieven omtrent poëzie, zoals de projecten van VERS, ons een goede mogelijkheid verschaffen om kennis te maken met ‘schrijven’ op zich. Of het nu gaat om talentontwikkeling of niet, ik denk dat er door organisaties als VERS een duidelijk signaal gegeven wordt dat iedereen welkom is om met woorden bezig te zijn... Of het nu gaat om een heus talent, iemand die er zijn/haar gevoelens in kwijt kan, of het gewoon een leuke bezigheid vindt... kenbaar maken dat iedereen kan schrijven en zichzelf in dit proces beter kan leren kennen, vind ik een belangrijk gebaar.”

Reinout: “Door wedstrijden te organiseren zet v e r s mensen aan om gedichten te schrijven, Dat is volgens mij heel belangrijk. Want uiteindelijk komt het hier toch op neer: als ik schrijf:

2 appels (geraspt)

6 eieren (hardgekookt)

3 eetlepels suiker

6 eetlepels zout

=buikpijn

En ik zeg dat dit een gedicht is, wie op aarde zal dat dan kunnen weerleggen? Als de auteur zegt dat hij een gedicht geschreven heeft, dat heeft ie een gedicht geschreven: punt aan de lijn. En als ik nu Herman de Coninck (met alle respect) geheten had, had dit gedicht in een dichtbundel gestaan en had ik er geld mee verdiend. Daarom kan iedereen dichten, sommigen beter dan anderen, maar zo gaat dat nu eenmaal in de wereld. Eigenlijk heeft iedereen een uitzonderlijk talent op zijn eigen manier.”

Laurie: “Ik geloof zeker dat v e r s en alle andere organisaties iets te maken hebben met de talentenontwikkeling onder jongeren. Talent voor schrijven (maar ook voor veel andere dingen) ontwikkel je namelijk alleen als je erin oefent, leest, over leest, meningen deelt, mensen die ervaring hebben erover hoort of met ze praat. (denk ik...) School der Poëzie en v e r s brengen mensen die interesse hebben in het onderwerp bij elkaar, laten hun erover discussiëren, dingen uitproberen, verschillende wegen inslaan. Ikzelf vond de masterclass heel

boeiend, omdat je kon luisteren naar werken van anderen. De leraar kon je ook directe tips geven, wat ook zo zijn voordelen had.

De workshop bij de finale zelf vond ik ook iets minder nuttig, omdat er vooral algemeen werd gepraat en niet echt aan werken zelf werd gesleuteld. Is natuurlijk ook wel weer logisch, aangezien je met heel veel personen in een groep zit en een tijdschema hebt. Bij de finale van write now heb ik ook een workshop voordracht gehad, die ik persoonlijk een stuk nuttiger vond, omdat een deel van je tekst echt flink werd aangepakt en er ook naar persoonlijke foutjes werd gekeken, maar daar vond ik de workshop echt schrijven weer wat minder omdat daar alleen maar kleine oefeningetjes gegeven werden die je voor moest lezen. Ik denk ook dat ieder zo zijn voorkeur heeft voor een bepaalde inrichting van de workshops of lessen. De lessen Nederlands en CKV kunnen aan deze workshops in elk geval NIET tippen, dus dat lijkt me al een pluspunt.

Ik vind dat vers dit stimuleert in de vorm van de lessen, workshops, wedstrijden die het organiseert. Het is vaak een veel kleinere stap om mee te doen aan een wedstrijd om ‘maar eens te kijken hoeveel kans je maakt’ of een docent met de vraag het stukje eens door te lezen dan meteen naar een uitgever of ouder te stappen, omdat ouders daarvan te weinig weten (misschien) en uitgevers meteen een droom kapot kunnen slaan. Ik ben er vrij zeker van dat deze instellingen bijdragen aan de talentontwikkeling.”

Jeroen: “De masterclasses zijn heel duidelijk gericht op talentontwikkeling. Ze zijn erop gericht jonge dichters in spé wat technische vaardigheden aan te leren. Ook hoe jongeren gestimuleerd worden door er een wedstrijd aan vast te maken met een gerenommeerde jury op een behoorlijk sjieke locatie maakt het zeker tot een leuke uitdaging voor jongeren. Mijn eigen ervaringen komen hier aardig mee overeen. Vooral de masterclasses vond ik erg leuk en leerzaam.”

Mike: “Talentontwikkeling is voor mij het aantal stappen dat je moet nemen om te kijken of jouw talent tot professionele proporties komt. Bij v e r s heb ik wel gemerkt dat ze dit heel goed aanpakken, vooral door de begeleiding die word gegeven door veel verschillende personen op taalgebied.”

Daphne: “Talent is een woord waar ik moeilijk iets over kan zeggen. School der Poëzie doet er wel wat mee, door mensen die gewonnen hebben eruit te halen. Eigenlijk zouden ze voor de mensen die ze eruit pikken lessen moeten bedenken. Ik zou daar wel voor open staan.

Bijvoorbeeld dat je met meerdere dichters kan praten en dat je samen veel gedichten gaat lezen. Ik ken om me heen weinig mensen die ook met poëzie bezig zijn, omdat het eigenlijk heel persoonlijk is en weinig mensen er voor uit komen of omdat er niet zoveel jongeren zijn die gedichten schrijven. Ik zou er wel behoefte aan hebben om contact te krijgen met andere mensen die dichten. Maar dan wel persoonlijk contact, ik denk dat een forum op het Internet doodbloedt omdat dat niet persoonlijk genoeg is.

School der Poëzie richt zich vooral op scholen in achterstandswijken, die niet vaak met kunst en cultuur in aanraking komen. Dit noem ik geen talentontwikkeling, maar meer culturele ontwikkeling of het bijbrengen van kunst.”

Anna: “Ik denk dat talentontwikkeling niet enkel gaat over de top bereiken, maar ook over kansen bieden en mensen kennis met iets laten maken (zoals hierboven gezegd), maar dat het in het algemeen mensen (en in dit geval jongeren) een spiegel voorhoudt: er zijn altijd nieuwe dingen die je kunt ontdekken en als je je erin verdiept, wat niet noodzakelijk serieus hoeft te zijn, kun je je wereld vergroten en misschien iets ontdekken over wie je bent, wat je wilt en de maatschappij waarin je leeft. Talentontwikkeling is een prima woord, maar de activiteiten zoals die worden ontplooid door o.a. SdP zijn wat mij betreft ook ontwikkeling in het algemeen.

Wat betreft de poëzie zelf: het is altijd goed om in een zo’n bezigheid mensen te kunnen ontmoeten die het ook leuk vinden om te doen, ofwel, zoals in mijn geval, ook erg bevlogen zijn. Je komt gemakkelijk mensen tegen die op hun 15^e ook in een rockbandje spelen dan mensen die serieus graag gedichten schrijven—hoewel het schijnt dat de helft van de jongeren schrijft, wat dan ook. Het feit dat instellingen zoals SdP deze mensen bij elkaar brengt, is in wezen al genoeg voor talentontwikkeling en stimulansen daartoe. Ze normeren als het ware de bezigheid als een activiteit die wordt gewaardeerd en bewonderd. Dan maakt het op dat moment niet veel uit hoe goed het gedicht is dat je schrijft: de inspiratie en bevordering zit dan vooral in dat sociale aspect.”

Bijlage 6: Uitkomsten stellingen leerlingen

Hieronder wat stellingen over dichtkunst en School der Poëzie (of v e r s). Een 1 betekent dat je het er helemaal mee eens bent, een 2 ook mee eens, maar dan iets minder etc. En een 5 betekent dat je het er helemaal niet mee eens bent. Deze stellingen zijn uiteindelijk niet in de scriptie gebruikt, omdat het weinig toevoeging heeft voor het onderzoek.

1. Poëzie is elitair. (Elitair betekent: Een kleine groep van vooraanstaande mensen.)

1 1

2 1

3 11111

4 11111

5 111

2. Iedereen kan een gedicht schrijven.

1 111

2 111111

3 11

4 111

5 1

3. School der Poëzie (of v e r s) heeft mij geprikkeld in het ontwikkelen van mijn talent.

1 11

2 111111

3 111

4 11

5 1

4. De docent van School der Poëzie heeft mij geïnspireerd om gedichten te schrijven.

1 11

2 1

3 11

4 11111

5 111

5. Poëtische talentontwikkeling gaat alleen over het bereiken van de top, voor mensen die echt goed zijn in het schrijven van gedichten.

1 1

2 1

3 11

4 1111

5 111111

6. Poëtische talentontwikkeling gaat zowel over het bereiken van de top als over zoveel mogelijk mensen en culturen in aanraking brengen met poëzie. Specifiek voor kansarme jongeren die normaal gesproken weinig in aanraking komen met kunst en cultuur. Geef eronder ook aan waarom je het er wel of niet mee eens bent.

1 1

2 11111

3 11

4 11111

5 1

Waarom?

Marloes: “Mee in aanraking komen is iets anders dan talentontwikkeling. Er komen dan ook mensen mee in aanraking die geen interesse in poëzie hebben.”

Suzanne: “Als het talentontwikkeling is, moet er wel sprake zijn van talent. Klinkt een beetje lullig, maar is volgens mij wel echt zo. Ik vind het wel een heel goed idee om (kansarme) jongeren in aanraking te brengen met poëzie, en ze daarover te leren. Ik denk dat dat heel nuttig is. Maar als het om talentontwikkeling gaat, moet je denk ik voornamelijk op zoek gaan naar talent. Het is natuurlijk wel zo dat als je die kansarme jongeren niet in aanraking brengt met poëzie, ze er ook nooit achter komen of ze er talent voor hebben.”

Charlene: “Ik ben het er niet echt mee eens, omdat poëzie talentontwikkeling niet specifiek als doel heeft om de top te bereiken. Het is wel positief dat talentontwikkeling kansarme jongeren kan aanzetten om te schrijven of iets anders met kunst te doen.”

Mieke: “Ik denk dat het een mooi idee is om poëzie te willen verspreiden onder jongeren die er gewoonlijk niet mee in aanraking zullen komen en ik zou dat zelf ook de moeite waard vinden, alleen denk ik dat verreweg de meeste jongeren zich gewoon niet interesseren voor poëzie. Als je poëzie dan toch onder hen blijft promoten, bijvoorbeeld door speciaal schrijfwedstrijden te organiseren voor allochtone jongeren (ik noem maar wat), dan bestaat de kans ze aan die wedstrijden gaan meedoen alleen om het winnen. De top bereiken vind ik niet belangrijk. Voor mij is poëzie lezen en schrijven iets intiems waar ikzelf en anderen van kunnen genieten. (Dat neemt niet weg dat het erg leuk is om af en toe erkenning te krijgen, bijvoorbeeld door nominaties).”

Nelleke: “Ik ben het er mee eens dat zoveel mogelijk mensen en culturen in aanraking moeten worden gebracht met poëzie, omdat het qua cultuur een verrijking kan zijn. Wat mij betreft hoeft het niet specifiek voor kansarme jongeren te zijn: er zijn tegenwoordig ook genoeg kanshebbende jongeren die niets van poëzie dan wel kunst/cultuur willen weten. Ook die kunnen in aanraking gebracht worden met poëzie, want tussen hen zullen er evenveel potentiële talenten zitten als onder de kansarme jongeren. Ik ben het er wel absoluut mee eens dat het bij talentontwikkeling niet alleen gaat om een bepaald clubje de top te laten bereiken.”

Vicky: “Ik verhoud mij neutraal tegenover deze stelling, omdat ik vind dat poëzie talentontwikkeling zich niet meer op het een dan op het ander moet richten. Met andere woorden, het woord ‘specifiek’ in de stelling stoort me een beetje. Ik vind dat poëzie talentontwikkeling zich op iedereen moet richten, niet op de een meer dan op de ander.”

Harm: “Ik denk zelf dat kansarme jongeren die weinig in aanraking komen met kunst en cultuur meer hebben aan een kans binnen de maatschappij waardoor ze zich weer kunnen veroorloven in aanraking te komen met kunst en cultuur dan aan (een beetje) kunst en cultuur binnen hun kansarme leven. Ik ga er even vanuit dat met kansarme jongeren de jongeren zonder (hogere) opleiding en geld bedoelt worden.

Ik denk dat als je kunst en cultuur, poëzie in dit geval naar het kansarme milieu wilt brengen dat je dan beter kunt beginnen met het überhaupt introduceren van poëzie in dat milieu. Door bijvoorbeeld een kleine wedstrijd in een bepaald gedeelte van een stad waarbij dan ook grotere dichters optreden.

Maar ik denk dat talentontwikkeling meer bedoelt is voor mensen, jongeren in dit geval die zich al voor poëzie (of iedere andere kunstvorm) interesseren (en er talent voor hebben). Die jongeren zullen op eigen initiatief wel in aanraking kunnen komen met kunst en cultuur zelfs als ze kansarm zijn, maar gratis optredens of wedstrijden op scholen waarmee je dichtbundels (of iets in die richting) kunt winnen helpen natuurlijk wel.

Talentontwikkeling is voor mensen met talent, uit welk milieu ook. Ik denk alleen niet dat het een geschikt hulpmiddel is om kunst en cultuur te introduceren binnen het kansarme milieu.”

Leonie: “Ik denk niet dat het zin heeft om kansarme jongeren gedichten te laten schrijven. Volgens mij kun je beter deze mensen helpen iets minder kans arm te worden door hen te stimuleren een opleiding of baan te zoeken, met inspirerende mensen in aanraking te laten komen of hen inzicht te geven in andere normen en waarden, levenswijzen etc.”

Reinout: “Poëzie is van en voor iedereen.”

Laurie: “Ik vind niet dat er een specificatie over de kansarme jongeren toegevoegd hoeft te worden aan deze stelling. Ik denk dat iedereen meer te maken moet kunnen krijgen met poëzie, proza, dramateksten. Eigenlijk literatuur in zijn algemeenheid. Vaak hebben kansarme jongeren veel meegemaakt, dat wel, en kunnen ze daarover schrijven. Ook een deel verwerking.”

Jeroen: “Poëzie is een weinig toegankelijke kunstvorm (in tegenstelling tot bijvoorbeeld muziek). Ik denk dat er een bepaalde interesse moet zijn bij jongeren willen ze zich erin kunnen vinden. Kansarme jongeren die normaal gesproken weinig in aanraking komen met kunst en cultuur hebben er denk ik te weinig mee.”

Daphne: “Ik vind dat talentontwikkeling juist moet gelden voor mensen die door hun omgeving minder de kans/mogelijkheid krijgen om dit uit zichzelf te ontwikkelen. Daarbij denk ik dat een poëtische manier van schrijven ook vooral jou zelf veel te bieden heeft, dat is niet alleen voor anderen. Mensen die weinig in aanraking komen met kunst missen denk ik iets (relativering, reflectie, het uiten van kwetsbare emoties e.d.) en daarom is het altijd goed om juist deze mensen met (bv.) poëzie in aanraking te brengen.”

Anna: “De talentontwikkeling hoeft zich niet speciaal en enkel te richten op kansarme jongeren, maar moet zeker zorgen dat die goed vertegenwoordigd zijn, aangezien ze in andere domeinen van het maatschappelijke leven zo schrijnend ontbreken. Maar ik ben het dus wel volledig eens met de stelling dat het gaat over zoveel mogelijk mensen in aanraking brengen met de poëzie. Juist op jonge leeftijd kan dat iets betekenen voor de beeldvorming over poëzie, en het beeld dat poëzie elitair is, is grotendeels onnodig.”

Bijlage 7: Interview Docent

1. Wat doet u precies voor School der Poëzie?
2. Hoe vaak staat u voor de klas?
3. Welk type onderwijs/ welke type leerling onderwijst u?
4. Wat is uw doel als u voor de klas staat?
5. Hoe denkt u een onervaren iemand te kunnen inspireren?
6. Ontdekt u wel eens onontdekte talenten binnen een klas? Zo ja, hoe vaak?
7. Hoe beoordeelt u poëtisch talent?
8. In hoeverre kan je iemand beter leren schrijven?
9. Op welke manieren denkt u dat poëtisch talent ontwikkeld kan worden?
10. Op welke manieren doet u dat? Hoe pakt u talenten aan? --> Vragen over eigen lesmateriaal/ opdrachten.
11. Kunt u eventueel praktijkvoorbeelden noemen?

- *Stelling: De termen culturele diversiteit en cultuurparticipatie hangen samen met de term talentontwikkeling.*

Reactie:

- *Talent in brede zin haakt aan bij thema's als diversiteit en de bindende werking van cultuureducatie. Het heeft als doelstelling om alle kinderen de kans te geven om culturele talenten te ontdekken en te ontplooien. Met name jongeren met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse hebben een extra stimulans nodig, zo stelt het ministerie. School der Poëzie heeft specifieke aandacht voor scholen met kansarme kinderen. De jongeren op deze scholen zijn vaak nooit eerder met poëzie of theater in aanraking gekomen. School der Poëzie biedt ze deze kans. Beleidsmakers zien dit dus als een vorm van talentontwikkeling. Hoe denkt u hierover?*

Antwoord:

Bijlage 8: Resultaten Interviews Docenten

A= Frank Stassar

B= Ineke Holzhaus

C= Ilonka Verdurmen

D= Jacques Brooijmans

E= Moniek Warmer

F= Machtelt van Thiel

1. Wat doet u precies voor School der Poëzie?

A: “Ik heb vooral gezorgd dat ze hier workshops komen geven. En ik heb meegedaan aan het debat ‘Vondel op het Vmbo’ in de Rode Hoed. In de toekomst wil ik meer gaan combineren met School der Poëzie. Methodes bedenken om het vertelde in beeld te brengen, filmpjes maken om gedichten beeldend te maken. Ik ga volgend jaar 1 minuut filmpjes maken.”

B: “Ik geef lessen en ik ontwikkel lesmateriaal. In principe voor alle niveaus, maar het meest richt ik mij op het Vwo. Ik ben onder andere bezig met Lucebert materiaal, naar aanleiding van zijn bundels heb ik schrijfopdrachten geformuleerd. Met name voor 4 Vwo. Ik doe dit zodat de leerlingen een positief beeld van poëzie krijgen. Ik ben nu een jaar of vijf bezig voor School der Poëzie. Ik ben een echte doe-het-zelf mevrouw. Het ontwikkelen van lespakketten heb ik geleerd uit praktijkervaring, net zoals al het andere eigenlijk wat ik heb gedaan. Mijn achtergrond is theater, maar ik heb bijvoorbeeld ook radio gemaakt en ik ben ook schrijver.”

C: “Ik ben artistiek leider van School der Poëzie. Ik ontwikkel beleid, ik zorg voor het samenstellen van de Revues, ik coördineer de activiteiten van de docenten en ik werk zelf als poëziedocent voor de klas. Ik ben eigenlijk betrokken bij het hele reilen en zeilen van de organisatie.”

D: “Ik geef workshops en lessen. Met de klassen gedichten lezen en maken voor de Revues, bijvoorbeeld het project ‘Landkoffers’. De workshops zijn bijvoorbeeld de voordrachtlessen, dat ga je met een klein groepje werken aan hun voordracht binnen een bepaalde tijd.”

E: “Ik ben educatief ontwerper en gespecialiseerd in erfgoed. Ik ben oorspronkelijk docent Nederlands. Dus ik weet hoe een school werkt, ik weet hoe docenten werken. Dat is mijn

voordeel als educatief ontwerper. Voor School der Poëzie ben ik af en toe docent in gedichtlessen.”

F: “Ik heb een paar jaar les gegeven voor School der Poëzie, dat doe ik momenteel niet meer. Wat ik wel nog doe is jureren. Mijn dagelijks beroep is kunsteducatie, daar zitten ook poëzielessen bij.”

2. Hoe vaak staat u voor de klas?

A: “Vier dagen in de week, 22 uur.” Frank Stassar werkt op het LJC² Individueel in Schalkwijk, Haarlem. Hij geeft daar voornamelijk lessen in film. Hij is afgestudeerd aan de Kunstacademie op film en poëzie. “Het maken van beelden zie ik heel breed.”

B: “Ik werk met projecten, dus dat is heel verschillend. Van niks tot bijvoorbeeld vier keer in de week.”

C: “Gemiddeld zo’n 300 uur per jaar. Soms vier dagen in de week, soms minder.”

D: “Een bepaalde periode heel veel, tussen januari en eind april bijvoorbeeld veel vaker dan tijdens de rest van het jaar. In die maanden kan ik wel zo’n 60 á 70 uur lesgeven.”

E: “Eigenlijk bijna nooit meer. Gemiddeld zo’n 1 keer per week en dan van kleuters tot 6 Vwo. Dit zijn de testlessen die ik doe voor mijn educatieve ontwerpen. De laatste tijd doe ik voor School der Poëzie eigenlijk alleen rondvaarten. Ik ben zelf geen echte dichter, dat wil zeggen dat ik nooit een bundel heb gemaakt en uitgebracht.”

F: “Dat is heel wisselend. In een periode van drie maanden dat ik voor School der Poëzie voor de klas stond, had ik bijvoorbeeld wel 300 leerlingen.”

3. Welke type onderwijs/ welk type leerling onderwijst u?

A: “Vmbo. Voorheen heette deze school het LBO Individueel. De leerlingen op deze school zijn wat ze noemen ‘kansarm’. Dat heeft niet zozeer met of je Marokkaan, Surinamer, Turk of wat dan ook bent, waar je vandaan komt, maar des te meer met de achtergrond waar deze leerlingen vandaan komen. Dan moet je denken aan seksueel misbruikte kinderen, mishandeling, leerlingen die ouders met een drankprobleem hebben, enzovoort.”

B: “De nadruk ligt op Havo en Vwo. Soms komt er een vraag vanuit de school zelf of ik een lespakket over een bepaald thema kan ontwikkelen. Bijvoorbeeld de Vijftigers met Remco Campert en Hugo Claus. Ik merkte dat Lucebert met name voor jongens interessant is, omdat jongens er dan achter komen dat dichten niet alleen maar over liefde, ik hou van jou etc, hoeft te gaan, maar dat het ook anders kan. De Vijftigers zie ik als interessanter voor meisjes, als tegenhanger van Lucebert.”

C: “Ik ben gespecialiseerd in Vmbo.”

D: “Voor School der Poëzie meestal Vmbo. Daarnaast ook Havo en Vwo. Wij geven veel les aan zwarte scholen en aan de nieuwkomers op het Nova College.”

E: “Ik ben eerstegraads docent, maar ik ben als tweedegraads docent begonnen. Ik sta het liefst voor een 3 Vmbo. Op dit moment ben ik booming in de kleutergroepen. Ik heb bijvoorbeeld het volgende bedacht voor de kleuters: Ik stop allemaal oude voorwerpen in een koffertje, allemaal dingen van vroeger (van een bepaalde streek of dorp o.i.d.) en daarbij doen de kleuters zelf een activiteit, zoals een bijendansje ofzo.”

F: “Veel basisschool. Ook heel veel Vmbo, maar ook Vwo. Eigenlijk alles.”

4. Wat is uw doel als u voor de klas staat?

A: “Met leerlingen op zoek gaan naar hele wezenlijke beelden, wat we in het niet alledaagse proberen vorm te geven.”

B: “Leerlingen in contact brengen met poëzie. Leerlingen moeten hier vooral plezier aan beleven. Het middel wat ik hiervoor gebruik is het zelf schrijven van gedichten. Door docenten op Middelbare scholen wordt poëzie gezien als iets wat er ook nog is, soms vinden docenten poëzie zelfs een beetje eng. Mijn doel is om poëzie als iets vanzelfsprekends te brengen. Zelf ben ik ook zo opgegroeid, dat poëzie erbij hoort, bij feestdagen bijvoorbeeld. Het is heel gewoon om gedichten te lezen. Een middel dat School der Poëzie gebruikt is leerlingen zomaar spontaan te laten lezen en hier heel gewoon over te doen. Docenten Nederlands geven vaak een te negatief beeld van poëzie.”

C: “Leerlingen in gelegenheid stellen om op een plezierige manier met poëzie in aanraking te laten komen. Zodat de leerlingen poëzie leren kennen en zich leren te ontwikkelen. Een ander doel is leren aan leerlingen hun faalangst te overwinnen wanneer zij hun gedicht gaan voordragen. Ook is het belangrijk dat ze naar elkaar leren luisteren en kunnen genieten van elkaars gedichten.”

D: “Voor School der Poëzie is mijn doel om scholieren die niet zo vaak met poëzie in aanraking komen, kennis te laten maken met gedichten. Ik wil laten zien dat iedereen er wat mee kan, als je er voor open staat. Hoe mooi het is om zelf iets te maken als een gedicht. Om je gedachtes, gevoel en ideeën vast te leggen op papier. Ik wil laten zien dat een gedicht niet vastzit aan een vast stramien, maar dat er juist veel vrijheid in gedichten zit, dat je er alle kanten mee op kan.”

E: “Om alle niveaus en alle leerstijlen te prikkelen. Om alle kinderen op hun favoriete leerstijlen verder te ontwikkelen. Om bij leerlingen kapstokjes bij te brengen. Kinderen vertrouwen geven waardoor ze dingen willen doen. Mijn doel is om allerlei niveaus aan te spreken om dingen te gaan doen die ze mooi doen en leuk vinden. Het geeft namelijk een boost als je weet dat je ergens goed in bent en dat probeer ik de kinderen mee te geven.”

F: “De zeggingskracht van taal bijbrengen. Om ze iets mee te geven over het plezier van poëzie en de reikwijdte en de verwondering erover. En dat je ook zelf in staat bent om waarnemingen, ervaringen en gedachten op een poëtische manier te zeggen.”

5. Hoe denkt u een onervaren iemand te kunnen inspireren met poëzie?

A: “Je bent geïnspireerd als je ergens in mee genomen kan worden. Ik streef naar hele elementaire beelden. Naar aanknopingspunten voor leerlingen om daarin mee te kunnen gaan. Het onverwachte element werkt prikkelend. En dan heb ik het niet alleen over leerlingen, maar ook over stagiairs of leraren. Met de leerlingen ga je op zoek. Ik zie mezelf niet als een leraar, ik ben geen leraar en zal dit ook nooit worden. Ik sta eerder als beeldend kunstenaar, als regisseur voor de klas.”

B: “Voorlezen. Gedichten laten lezen en laten horen. En er vooral bij vertellen dat je het niet mooi hoeft te vinden. Je bent vrij in het mooi vinden. Wat ik vaak gebruik is een thematiek die aansluit op de belevingswereld van de leerlingen. Zoals vriendschap, wat in de Vijftigers

is terug te vinden. De Vijftigers waren een groep vrienden die gedichten schreven met elkaar.”

C: “Door hem of haar materiaal aan te reiken, zoals werkbundels die heel rijk en gevarieerd zijn. Je moet wel rekening houden met je doelgroep. Je moet rekening houden met onderwerpen en de vorm. Ik probeer direct contact te maken en twijfel en afweer over poëzie aan te pakken. Het is belangrijk om aan te sluiten bij de eigen interesses van de leerlingen. De essentie is: wat wil je zeggen en hoe wil je het zeggen. Probeer de leerlingen aan te spreken op hun eigen leven, door bepaalde woorden te gebruiken en door hele algemene menselijke behoeftes als voorbeeld te nemen.”

D: “Dat kan bijvoorbeeld door een aantal punten te noemen als niet rijmen is vrijheid. Mogelijkheden scheppen, je zit met poëzie niet vast aan een stramen. Als docent kan je ook gedichten laten horen. Om te laten zien dat je allerlei gekke, mooie en grappige dingen kan doen met gedichten. Dat je over allerlei soorten onderwerpen gedichten kan schrijven. Het is de moeite waard om een gedicht geschreven te hebben.”

E: “Ik ga, als ik voor de klas sta voor School der Poëzie als volgt te werk: De kinderen zitten in kleine groepjes bij elkaar en krijgen heel kort de tijd om zelf één gedicht uit te kiezen. De hebben maar weinig tijd, zodat ze echt één gedicht uitkiezen en niet over het weekend en zo gaan praten. Van alle uitgekozen gedichten in het groepje, wordt er één mooiste uitgekozen. Een vrijwilliger van het groepje mag dat gedicht dan voorlezen. Omdat veel kinderen dit niet durven of niet stoer vinden, moet je juist veel complimentjes geven. Wat geweldig hoe je op die manier het gedicht voorleest! Daarna gaan de kinderen zelf een gedicht schrijven. De meeste kinderen zeggen dat ze het niet kunnen, maar daar moet je dan ironisch op reageren. Zo van, ik kan het ook niet, o.i.d. Van die geschreven gedichten, pik je er eentje uit en die lees je dan voor in de klas. Zodat de klasgenootjes denken, hé, als dat gedicht goed is, dan kan ik ook wel een gedicht schrijven.”

F: “Via gedichten voorlezen. En gedichten laten uitzoeken door de leerlingen die hen aanspreken. Dat je de gedichten dichtbij de leerlingen zelf brengt. En daarnaast het zelf schrijven van gedichten. Iets wat ze zelf hebben meegemaakt op een beknopte manier opschrijven. Dat ze het verschil zien tussen een gedicht en een verhaal, dat de vorm van een

gedicht heel anders is. Het wit eromheen doet bijvoorbeeld ook mee. En elk woord telt. Je kan ze leren dat er gedichten zijn die rijmen en gedichten die niet rijmen.”

6. *Ontdekt u wel eens onontdekte talenten binnen een klas? Zo ja, hoe vaak?*

A: “Ja. Op deze school zitten kinderen die vaak geblokkeerd zijn door hun achtergrond. Dit kan een grote invloed hebben op hun creativiteit. Er wordt wel eens gezegd: ‘Ellende is de beste bakermat voor creativiteit’. Bij een jonge geest werkt ellende vaak belemmerend. In ieder kind zit een talent. Echte individuele talenten maak je zo af en toe mee. Creativiteit is op deze school erg belangrijk, leerlingen kunnen hun ei erin kwijt en dan zie je iemand opbloeien daardoor. Vanwege de achtergrond van deze leerlingen zit er een heel zorgteam omheen, deze zorg heb je echt nodig op zo’n school. Wij vertrekken hier vanuit het kind, het onderwijs is kindgericht.”

B: “Ja.”

C: “Ja. In iedere klas is er wel één talent, die herken je aan een creatief of origineel geschreven gedicht. Er is er altijd wel één die eruit springt. Ik merk wel altijd verschillen tussen jongens en meisjes. Meisjes zijn over het algemeen gevoeliger, die moet ik stimuleren in originaliteit en zeggingskracht. Jongens binnen het Vmbo zijn vaak rappers, die letten meer op de vorm en die schrijven veel taliger dan meisjes. Ze gebruiken meer metaforen.”

D: “Ja zeker. Eén iemand springt er dan zo uit. Die lijkt het op te pakken, blijft niet in clichés hangen. Als ik echt veel les geef, komt het wel een paar keer per week voor dat er zo’n talent uitspringt.”

E: “Ja, niet veel talenten, maar wel mensen die aanleg hebben. Echte talenten ontdek ik één keer per twee scholen ongeveer, in de periode toen ik echt veel les gaf. Vaak is het zo dat, als je al durft voor te lezen in de klas, er vaak meer in zit.”

F: “Ik weet niet of ik over talenten kan spreken, maar er zijn altijd kinderen die taalgevoelig zijn. In elke klas wel. Kinderen die veel meer te vertellen hebben, kinderen die wel van zichzelf een soort sensitiviteit hebben.”

7. Hoe beoordeelt u poëtisch talent?

A: “Als kinderen na schooltijd vrijwillig aan de slag gaan, betekent dat ze zelf ook echt geïnteresseerd zijn. Hun interesse is vaak ingebed in muziek. Het woord (dus ook poëzie) heeft vaak met muziek te maken.”

B: “Dat springt eruit. Je ziet het gelijk als een leerling vaak schrijft. Ik beoordeel de gedichten of alleen of met een collega. Je merkt het meteen als een leerling weet waar het over gaat. In elke klas zit wel iemand die een goed gedicht heeft geschreven. Maar dit zie ik als iets anders dan wanneer iemand echt talent heeft. Er is een verschil tussen iemand die talent heeft en iemand die een goed gedicht kan schrijven. Een echt talent vind ik eens in de vijf klassen.”

C: “De manier waarop iemand de opdracht uitvoert. Ik heb veel ervaring, dus de talenten kan ik er meestal wel uit halen. Talent voor poëzie gaat meer over vorm dan over inhoud. Maar om écht talent te ontdekken, moet ik meerdere gedichten van één persoon gelezen hebben. Is het origineel, is het beeldend, ik let op spanning, klank, verrassingen, of er meerdere lagen in te ontdekken zijn. Leerlingen moeten eerst meerdere gedichten hebben geschreven om werkelijk talent te ontdekken, één goed gedicht kan natuurlijk ook een toevalstreffer zijn.”

D: “Dat iemand regels durft te maken op een spannende manier. Het spontaan achterwege laten van clichés, iemand die vrijheid neemt. Ik let ook op taalgevoel, ritmegevoel en woordgevoel. Als ik een echt goed gedicht lees, denk ik, wat valt nou op? En dan komt wat ik hiervoor genoemd heb altijd weer terug.”

E: “Als er net even wat anders tussen zit dan een liefdesgedichtje. Die beoordeel je dan goed. Je hebt echt talent als andere mensen jouw gedichten mooi vinden en willen kopen. En als je ook nog een beetje leuk kan optreden.”

F: “Je moet ze op een spoor zetten. Bij poëzie moet je ook leren kijken. Leerlingen moeten door het lezen van gedichten verrast worden en herkenning zien. Door het schrijven van gedichten te stimuleren en door de woordenschat uit te breiden, kan je de kinderen trots laten zijn op hun eigen gedicht. En dat is ook belangrijk. Om een goed gedicht te kunnen schrijven, moet je proberen verwondering bij jezelf op te roepen, waar ben jij nou verbaasd over? Welke vragen heb je hier dan bij? Ik functioneer als poëziedokter, dit houdt in dat ik één op één, dus individueel, leerlingen help met dichten. Ik haal de kinderen die taalgevoelig zijn er uit tussen

alle gedichten, door hardop de regels te lezen, door de kinderen de regels zelf te laten lezen en door ze te laten klinken. Als een gedicht beeldrijk is, als er synoniemen zijn gebruikt, als er vanuit het perspectief van iets of iemand anders wordt gekeken, dat valt dan op.”

8. In hoeverre kan je iemand beter leren schrijven

D: “Om te kijken welke gedichten er vandaag de dag worden geschreven en deze gedichten laten lezen. Kennis laten maken met de poëzie van nu. Daar kunnen leerlingen zich door laten inspireren. Durf is heel belangrijk.”

E: “Door heel veel kritiek te geven. Door aan te geven, kijk ook eens hier of daar naar. Ik ben zelf ook tekstschrijver.”

F: “We hebben het hiervoor al even over gehad. Maar bijvoorbeeld door de gedichten aan elkaar te laten lezen. Het is afhankelijk welk thema je aankaart en het hangt ervan af in hoeverre je inzoomt op een detail.”

9. Op welke manieren denkt u dat poëtisch talent ontwikkeld kan worden?

A: Door het dicht naar de kinderen toe te brengen. Je moet weer komen in de situatie naar wat je wilt, niet wat moet. Je moet streven naar waarachtigheid voor het kind. Zodat meer mentale ruimte gecreëerd wordt.”

B: “Door middel van veel lezen en schrijven. Eerst draag ik kennis aan en vervolgens moet je hier dan zelf mee aan de slag gaan. Poëtisch talent kan ook ontwikkeld worden door allerlei cursussen te volgen. Ik geef zelf ook veel cursussen buiten School der Poëzie. Een voorbeeld daarvan is El Hizra, dit zijn jonge schrijvers die professioneel willen worden.”

C: “Je moet net zo hard trainen als met sporten bijvoorbeeld. Je moet stimuleren om talentvolle jongeren te laten lezen en schrijven. Je moet hun spectrum verbreden, verschillende bronnen van inspiratie aanreiken, verschillende opbouwen, focussen op bepaalde aspecten, hun schrijfvaardigheid vergroten. Veel structuur en variatie is belangrijk. Je kan schrijfvaardigheid trainen, je kan talentvolle jongeren helpen zich beter uit te drukken in gedichten, je kan ze leren om teksten beter te schrijven. Begrip voor vorm bijbrengen en inzicht in anderen geven.”

D: “Veel lezen en veel schrijven. Opnieuw en opnieuw en opnieuw. Zodat je je eigen kracht kunt vinden. Veel experimenteren ook. Hoe ontwikkel je een eigen toon, een eigen aanpak van dichten? Wat zijn jouw onderwerpen? Waar wil je het eigenlijk over hebben? In deze fase kan je ook op details gaan letten. Je kan je eigen vorm ontwikkelen, schrijf je bijvoorbeeld korte of lange regels.”

E: “Door de leerlingen heel veel te laten schrijven en veel in contact te brengen met andere dichters. Door dingen te laten maken, aan de hand van bijvoorbeeld een film die je laat zien. Cultuur beleven met een groepje. Je kan bijvoorbeeld als docent een cultureel uitje verzinnen en daar een schrijfoopdracht aan verbinden.”

F: “Door de leerlingen in aanraking te brengen met heel veel verschillende soorten gedichten. Door het spel met de taal meer en meer te leren. Om te leren dat er zoveel verschillende soorten dichtvormen zijn; er zijn vrije gedichten, rijmende gedichten, gedichten die herkenning oproepen, gedichten met humor, gedichten om de wereld om je heen beter te begrijpen, enzovoort. De kennismaking met gedichten moet de leerling aangedragen krijgen op school, dat doen ze niet uit zichzelf. Daarnaast moet je gewoon ontzettend veel doen, veel schrijven. Je moet plezier krijgen en hebben in schrijven. En je moet leren dat een gedicht niet altijd over grote gevoelens hoeft te gaan. Het wordt dan heel snel liefdespoëzie.”

10. Op welke manieren doet u dat? Hoe pakt u talenten aan? → Vragen over eigen lesmateriaal.

A: “Je kan kinderen het beste stimuleren door te vertrekken vanuit henzelf. Ook door te vertellen dat ze ergens goed in zijn. Je moet het goed in de gaten houden. In mijn lessen gebruik ik vaak onderwerpen die maatschappelijk georiënteerd zijn, die aansluiten bij de wereld van de kinderen. Ik gebruik geen lesmateriaal. Ik haal mijn inspiratie onder andere van Internet, uit boeken en uit films. Of aan de hand van thema’s of festivals zoals de ‘Houtnacht’ en ‘Bevrijdingspop’. Ik geloof niet in voorgekauwde methodieken. Dat heeft namelijk niets meer met creativiteit te maken. School der Poëzie gebruikt wel lesmateriaal, maar zij hebben een open structuur, wat iedere keer en met iedere docent weer verandert.”

B: Zie vorige vraag.

C: “Door beleid te ontwikkelen voor School der Poëzie, door de mogelijkheden verder uit te werken.”

D: “Wij, als docenten van School der Poëzie, gaan natuurlijk toch snel weer weg. Wij komen op scholen, geven een paar uurtjes les, beoordelen deze gedichten en daarna zijn we weg. Wat je dan bijvoorbeeld kunt doen als je een talent tegenkomt, is een leraar tippen of tegen de persoon zelf zeggen. Ga kijken of je er meer mee kan.”

E: “Naast waar we het hiervoor over hebben gehad. Door beelden te laten zien, You Tube filmpjes bijvoorbeeld.”

F: “Ik geef gastlessen, dus ik ben niet heel intensief betrokken bij de leerlingen. Maar ik laat de kinderen trots zijn op wat ze zelf gemaakt hebben. Ik loop dan door de klas en stel veel vragen. Op die manier probeer ik het schrijven van een gedicht te stimuleren, ook door positief commentaar en complimenten te geven. Zodat de leerlingen trots kunnen zijn op zichzelf.”

11. Kunt u eventueel praktijkvoorbeelden noemen?

B: “Ik heb lesgegeven op de school van mijn nichtje. Het voordeel is dan dat ik leerlingen via haar een beetje kan volgen door haar verhalen. Zo is een Vwo-leerling van haar school sociologie gaan studeren en schrijft zij daarnaast nog steeds poëzie en teksten. Een ander voorbeeld is El Hizjra, voor jonge schrijvers met een dubbele culturele achtergrond. De prijs die zij kunnen winnen na open inzendingen is een masterclass cursus. Eén van de eerste winnaars is nu vooraanstaand schrijver, dat is Mustafa Stitou. Verder heb ik een meisje van het Vmbo één op één begeleid in het voordragen van haar eigen poëzieteksten en aan haar teksten zelf gewerkt voor het Muiderpoorttheater.”

C: “Ik probeer jongeren van andere instanties gebruik te laten maken. Van binnenschools naar buitenschools. Bijvoorbeeld Bevrijdingspop, verschillende festivals, El Hizjra etc. En binnen v e r s is de masterclass een voorbeeld van talentontwikkeling. We zijn momenteel bezig om meerjarenprojecten op te zetten met scholen. We willen bereiken dat je in verschillende fases van je schoolcarrière in aanraking komt met poëzie.”

D: “Mensen die wonnen tijdens de Revues, die zelf gedichten gingen maken. Mensen die ook weer later ergens anders op een podium hun gedichten gingen voordragen. Of je kan leerlingen volgen op scholen waar je vaker terugkomt. Maar dat is maar een paar keer gebeurd hoor, dat ik echt iemand kon volgen. School der Poëzie zou zich daar eigenlijk meer op moeten richten, zou hier eigenlijk vaker iets mee moeten doen. Ze zou een soort poule kunnen oprichten, een klein klasje met de ontdekte talenten. Deze mensen zijn ook makkelijk aan te spreken omdat ze goed zijn in poëzie, die zullen hier misschien wel voor open staan. En dan kan je deze talenten ook volgen in hun ontwikkeling.”

- ***Stelling: De termen culturele diversiteit en cultuurparticipatie hangen samen met de term talentontwikkeling.***

A: “Ja, dat kan. Maar bijvoorbeeld ook kluizenaars kunnen kunstenaars zijn. Het hoeft dus geen voorwaarde te zijn. Je moet vertrekken vanuit het individu. Ondanks geveinsde belangstelling kom je ergens in je hoofd een sleutel tegen. Dan kan je ellende positief aanwenden.”

E: “Niet mee eens. In plaats van talentontwikkeling zou ik de term ‘bewustwording’ gebruiken. Dan heb je het over een bredere basis.”

F: “Mee eens. Natuurlijk, als je niet participeert, weet je ook niet of je talent hebt. Mijn motto is: Kunst dichtbij halen (in de wijk). Door naar musea, galleries, noem maar op te gaan. Ik werk voornamelijk op zwarte scholen.”

- ***Talent in brede zin haakt aan bij thema’s als diversiteit en de bindende werking van cultuureducatie. Het heeft als doelstelling om alle kinderen de kans te geven om culturele talenten te ontdekken en te ontplooien. Met name jongeren met een andere culturele achtergrond dan de Nederlandse hebben een extra stimulans nodig, zo stelt het ministerie. School der Poëzie heeft specifieke aandacht voor scholen met kansarme kinderen. De jongeren op deze scholen zijn vaak nooit eerder met poëzie of theater in aanraking gekomen. School der Poëzie biedt ze deze kans. Beleidsmakers zien dit dus als een vorm van talentontwikkeling. Hoe denkt u hierover?***

A: “Ambtenaren bepalen tegenwoordig hoe lessen eruit zien. Ze gebruiken mooie woorden in de hun nota’s. Maar je moet juist niet in hokjes denken. Je moet hier juist schijt aan hebben, dan bereik je veel meer. Een school moet een laboratorium zijn, ambtenaren hebben geen besef wat er zich allemaal afspeelt op scholen. Je moet zoveel uur dit, zoveel uur dat. Zoals die 1040 uren, het nieuwe leren, de tweede fase, etc. De overheid hinkt hierdoor op twee gedachten.

Talent is een gevoeligheid voor iets hebben. Dan moet je getriggerd worden om daar iets mee te doen. Met waarachtigheid. Het proces is van groter belang dan het product. Kinderen moeten leren om verder dan het product te kijken, een boek dat al af is, een schilderij dat in een museum hangt, een toneelvoorstelling dat gespeeld wordt in het theater, dat is het venster waar je doorheen moet klimmen. Het proces van iets maken, iets wat van jezelf is, wat uit jezelf komt. Ook al ben je Marokkaans, Surinaams, etc, uiteindelijk gaat het om wie je zelf bent, gaat het om het individu.

Een blokkur poëzie is te kort, dat bedoel ik met ambtelijk. Je hebt zoveel geld, zoveel uur en zoveel docenten en daar moet je dan iets mee bereiken. Na een blokkur weten de kinderen echt nog te weinig van poëzie af, van het proces van een gedicht schrijven. Cultuureducatieve instanties moeten uitkijken dat ze geen slaaf worden van de overheid. Er moet niet teveel in geconformeerd worden. Het gaat over de mentaliteit, over de manier waarop. Cultuur, onderwijs en zorg lijden allemaal onder te weinig geld die men te besteden heeft. Cultuureducatieve instellingen zijn echt ruk af en toe.

Er niet meer hoeven te zijn, dat is mijn streven. Dat kinderen iets voor zichzelf en uit zichzelf gaan doen, dat is het mooiste wat er is. Het is nu een hele donkere periode wat onderwijs betreft. Tien jaar geleden was er meer openheid in het onderwijs, je kon meer kanten op. Het wordt er niet beter op de laatste jaren, met alle eisen en regels. Het onderwijs is momenteel niet het meest aantrekkelijke om in te werken. Ik wil er ook niet lang mee doorgaan. Ik wil wel kunnen blijven wat ik nu doe, maar dan op een andere manier. Het is belangrijk dat de kinderen op deze school ook met mensen in aanraking komen die vrijheid kennen, dat ze weten hoe dat is. Niet conformeren.”

E: “Ik ben het hier op zich wel mee eens. Maar nogmaals, zou ik dan niet te term talentontwikkeling gebruiken. In dit geval misschien wel ‘talentaanboring’.”

F: “Ja, dat is zo. Of daar schrijvers uit ontstaan, dat weet je niet. Juist kinderen met een taalachterstand in het Nederlands, als zij taal kunnen gebruiken om zich uit te drukken, dan hebben ze een talent voor taal.”

Extra toevoegingen

B: “Ik heb zelf alles in de praktijk geleerd. Ik heb alles zelf gedaan om mij verder te ontwikkelen. Tv, film, met collega’s praten, lezen, etc.

Het begeleiden van amateur-groep, bijvoorbeeld een klas van School der Poëzie, is heel iets anders dan het begeleiden naar professionaliteit. Het doel van het begeleiden van een amateur-groep is een zo goed mogelijk product afleveren met vooral veel plezier.

Talentontwikkeling op het gebied van professionaliteit vindt plaats op een heel ander niveau. Het beleid is daar niet goed op aangepast. Volgens de beleidsmakers van cultuur is talentontwikkeling het meedoen aan culturele projecten en richt het zich op culturele diversiteit.”

D: Jacques is van oorsprong Sociaal Pedagoog en Dramadocent. Ook heeft hij twee jaar een schrijfopleiding gedaan, maar daar is hij eerder mee gestopt, omdat hij vond dat hij voldoende had geleerd. Jacques is schrijver geworden. Zes jaar geleden is hij bij School der Poëzie terecht gekomen. Naast zijn werk bij SdP heeft Jacques nog vele nevenactiviteiten, allemaal op het gebied van kunst, cultuur en educatie. Bij SdP doet hij veel in overleg met Ilonka Verdurmen, de artistiek leider. Maar hij vindt het ook belangrijk dat je zelfstandig op hoog niveau kunt nadenken als je lesmateriaal ontwikkelt voor een bepaald project. Je kan jezelf als docent ontwikkelen door veel te observeren op scholen en de artistieke kant is ook belangrijk, vindt Jacques. Als je eenmaal lesmateriaal hebt, kan je hier eindeloos nieuwe variaties mee maken, als je maar een basisaanpak hebt. Hij heeft een algemenere achtergrond, maar hij heeft ook veel binnen SdP geleerd. “School der Poëzie heeft een bepaalde aanpak en dat vind ik een goede aanpak. Het sluit aan bij hoe ik het zelf ook zou doen.”

F: “Leren denken en schrijven op een subtiel niveau en verwondering oproepen bij jezelf zijn factoren die bij poëzie heel belangrijk zijn en waarmee poëtisch talent ontwikkeld kan worden.”

Bijlage 9: Interviewvragen Dichter

1. Hoe oud was je toen je je eerste gedicht schreef?
2. Weet je nog wat de aanleiding was voor dat gedicht (of voor het dichten überhaupt)?
3. Waarover schrijf je meestal?
4. Wanneer schrijf je meestal?
5. Waar schrijf je meestal?
6. Lees je zelf gedichten? Zo ja, hoe vaak ongeveer?
7. Hoe oud was je toen je je eerste bundel uitgaf?
8. Was het je doel om professioneel dichter te worden?
9. Kan je iets vertellen over jouw ontwikkeling als dichter?
10. Ben je gesteund in je ontwikkeling? Zo ja, hoe en door wie?
11. Ben je begeleid in je ontwikkeling? Zo ja, hoe en door wie?
12. Geloof jij in scholen voor poëzie? Waarom wel/niet?
13. Wat is jouw ervaring met de organisatie School der Poëzie?
14. Vind je zelf dat je talent hebt voor poëzie?
15. Wanneer heb je talent voor poëzie?
16. Vind jij dat School der Poëzie het ontwikkelen van talenten stimuleert? Zo ja, hoe dan? Hoe zou een talentontwikkelingstraject voor poëtische talenten eruit moeten zien?

Bijlage 10: Interview dichter Mustafa Stitou

→ Woensdag 9 juli 2008, 16.00 uur, Café Eerste Klas, Amsterdam CS.

1. Hoe oud was je toen je je eerste gedicht schreef?

“Ik was een jaar of twaalf/dertien toen ik mijn eerste versjes in een schrift opschreef. Ik schreef vroeger ook altijd in dagboeken en ik merkte dat ik het prettiger vond om dingen kort en bondig op te schrijven dan in lange verhalen. Ik had altijd al een sterkere affiniteit met poëzie dan met proza.”

2. Weet je nog wat de aanleiding was voor dat gedicht of voor het dichten überhaupt?

“Rond die tijd, dus rond mijn twaalfde, veranderde mijn persoonlijke situatie. Mijn vader werd toen depressief. Wij praatten thuis niet over emoties. Als je als kind zoiets meemaakt dan is dat een grote emotionele ervaring en dat moest ik op een bepaalde manier uiten. Dat deed ik door middel van poëzie, door versjes in een schrift te schrijven. En die gingen toen voornamelijk over de depressiviteit van mijn vader. Mijn ouders hebben mijn gedichten nooit gelezen, omdat zij analfabeet waren. Zij konden niet lezen en niet schrijven en zij konden ook geen Nederlands.

Mijn eerste kennismaking met poëzie was op de Koranschool, toen ik een jaar of zes/zeven was. De Koran bestaat uit 114 hoofdstukken, soera's, en deze bestaan op hun beurt weer uit verzen. De soera's zijn gerangschikt van kort naar lang. Ik moest als kind deze soera's uit mijn hoofd leren, van kort naar lang. Vooral de korte soera's lijken veel op gedichten, ze hebben een bepaald ritme en rijm en binnenrijm. Ik denk dat voor veel kunstenaars geldt dat hun eerste ontmoeting met de kunstdiscipline waarvoor ze later kiezen, in hun kindertijd al plaatsvindt, op welke manier dan ook.”

3. Waarover schrijf je meestal?

“Over de wereld waarin ik leef. Over mijn demonen. Over maatschappelijke onderwerpen, de grote stad. Ik ben geen dichter die veel over de natuur of over de romantische liefde schrijft.”

4. Wanneer schrijf je meestal?

“Vroeger schreef ik in vlogen. Dan weer maandenlang niets, dan weer wel, en dan vaak 's nachts. Maar tegenwoordig probeer ik regelmaat in het schrijven te vinden, omdat ik van dichten mijn beroep heb gemaakt. Poëzie schrijven is een gefaseerd proces.”

5. *Waar schrijf je meestal?*

“Het liefst thuis. Ik heb een werktafel, maar het liefst schrijf ik achter de eettafel op mijn laptop. Ik werk eigenlijk ook in bed, dan lig ik en lees en herlees de uitgeprinte versies van het gedicht waaraan ik werk. In zekere zin werk ik de hele dag door, want ik heb altijd wel een notitieboekje bij me.”

6. *Lees je zelf gedichten van andere dichters? Zo ja, hoe vaak ongeveer?*

“Ik lees niet heel veel, maar wel heel intens. Met iets goeds, daar kan ik maanden mee zoet zijn. Het lezen van poëzie is heel belangrijk voor je ontwikkeling als dichter. De kwaliteit van mijn gedichten namen pas een vlucht toen ik andere dichters ging lezen. Veel nieuwe mogelijkheden tot uitdrukking werden daardoor onsloten. Eén van de eerste dichters die ik las en van wie ik veel geleerd heb, is Remco Campert. Ik heb van hem geleerd dat je je ook goed in spreektaal kunt uitdrukken en steeds allerlei beeldspraak hoeft te gebruiken. Dat je niet moeilijk hoeft te doen. Een andere dichter van wie ik veel geleerd heb, is Tonnus Oosterhoff. Hij leerde mij weer iets heel anders, hij opende mij de ogen voor de vrijheid die je als dichter hebt. Door andere dichters intens te lezen, wordt het besef groter van de mogelijkheden die je hebt als dichter.”

7. *Hoe oud was je toen je je eerste bundel uitgaf?*

“Twintig jaar.”

8. *Was het je doel om professioneel dichter te worden?*

“Het is eigenlijk zo ontstaan. Ik ben er ingerold en het blijven doen. Ik kan niet meer zonder het schrijven van gedichten. Ik weet nog wel dat ik dacht: Hugo Claus debuteerde toen hij twintig jaar was, dat wil ik ook!”

9. *Ben je gesteund in je ontwikkeling? Zo ja, hoe en door wie?*

“Ja. Het was heel gek, maar ik was vanaf het begin niet nerveus over wat anderen van mijn gedichten vonden. Ik wilde het heel graag, ik wilde graag dat mensen mijn gedichten lazen. Ik heb veel steun gekregen van bijvoorbeeld mijn leraar Duits, hij heeft dat gedaan door mij een hart onder de riem te steken. Poëzie was voor mij een manier om me uit te drukken, om te communiceren. Vooral omdat ik thuis niet over mijn emoties kon praten.”

10. Ben je begeleid in je ontwikkeling? Zo ja, hoe en door wie?

“Ontwikkeling is een groot woord. Je zou kunnen zeggen dat de redacteur van de uitgeverij mij heeft begeleid met mijn eerste bundel. Maar voor de rest heb ik mezelf begeleid en gestuurd. Het maken van poëzie is je eigen zoektocht. Ik denk wel dat het te maken heeft met een karakterkwesie, het is een individuele zaak. Het ligt aan de persoon zelf wat het beste voor diegene werkt. Begeleid worden kan op allerlei manieren. Ik zelf heb meer aan steun, een hart onder de riem.”

11. Wat is jouw ervaring met de organisatie School der Poëzie?

“Ik heb als dichter voor de klas gestaan, niet als docent. Ik vertelde hoe ik dichter was geworden, gaf de leerlingen een kijkje in de keuken van een dichter. En ik ben vaak betrokken bij PoëzieRevues, als jurylid en als dichter.”

12. Wanneer heb je talent voor poëzie?

“Talent is een héél problematisch begrip. Wat is talent? Is talent aangeboren, kun je het aanleren? Maar misschien zou je kunnen zeggen dat een geslaagd gedicht aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Bijvoorbeeld taalgevoel, taalbeheersing, originaliteit, geen clichés (behalve wanneer deze ironisch worden gebruikt), oog hebben voor veelzeggende details.”

13. Hoe zou een talentontwikkelingstraject voor poëtische talenten eruit moeten zien?

“Als je begeleiding wilt, zou je denk ik het beste naar een opleiding kunnen gaan voor schrijvers. Als School der Poëzie verdere begeleiding zou willen bieden, dan zou zij een opleidingsinstituut moeten hebben. Waar poëzie wordt gelezen, gedichten worden geschreven en becommentarieerd. Het blijft altijd voor ieder individu afzonderlijk de vraag hoe hij of zij het zelf aan wil pakken, met of zonder begeleiding, en hoe die begeleiding er vervolgens uit moet zien.”

Bijlage 11. Stageverslag Stephanie Vork

Onderzoeksstage Stichting School der Poëzie, 14-03-08 t/m 13-06-08

Altijd zijn wij samen tot de zomer ons komt scheiden,
jouw kleren zijn de mijne. We buigen over tafels,
lachen schuin, lachen hard en koud. We liggen ook
in het gras, soms onder de bomen, schrijvend
in elkaars schriften, tekenend op handen
en gezichten. Dromend van na de wereld, van hoe
en wat en waar het zijn zal. Maar wat kunnen jij en ik
zonder r in de maand

Marloes Roosingh, Duivendrecht

Docentbegeleider: Marta Zarzycka

Stagebegeleider: Ilonka Verdurmen, artistiek leider School der Poëzie

Stagiair: Stephanie Vork, 0365211

Opleiding: Master Kunstbeleid en –Management, tracé Media- en Kunstbeleid, Faculteit
Letteren, Universiteit Utrecht

Inhoud

1. Inleiding
2. Stichting School der Poëzie
3. Stageopdracht
4. Verrichte taken
5. Problemen tijdens stage
6. Leerervaringen en Kritische reflectie

1. Inleiding

Na de afronding van de bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschappen aan de Universiteit van Utrecht, met als minor Kunstbeleid en –Management, heb ik gekozen voor de master Kunstbeleid. Gedurende het masterjaar ontwikkelde ik steeds meer interesse in de gebieden cultuureducatie en culturele diversiteit (of: kunst in de multiculturele samenleving) binnen het Nederlandse kunst- en cultuurbeleid. Ik ging dan ook op zoek naar een stageplek waarbinnen ik mij zou kunnen verdiepen in deze gebieden. Zo kwam ik bij de organisatie AIDA voor vluchtelingenkunstenaars. Ik kon terecht bij deze organisatie voor een stageplek, maar het onderzoek dat deze organisatie voor ogen had, vond te weinig aansluiting bij mijn opleiding. Het bleek voor mezelf niet mogelijk om een gulden middenweg hierin te vinden. Het was toen inmiddels begin maart en ik had opnieuw geen stageplek.

In blok 2 van het studiejaar volgde ik de cursus Kunst in de Multiculturele Samenleving van Dr. Kees Vuyk. Tijdens deze cursus kwam ik in aanraking met de cultuureducatieve organisatie School der Poëzie. Samen met een studiegenoot deed ik een onderzoekje naar welke invloed het maken van en luisteren naar poëzie door kinderen op een zeer cultureel diverse Vmbo-school heeft op het beeld dat zij hebben van zichzelf en hun klasgenoten. Mijn studiegenoot en ik konden een aantal keer meelopen met de poëzielessen die de docenten van School der Poëzie (SdP) gaven. Dit vond ik erg leuk en leerzaam en ik vond SdP meteen al een prettige organisatie, de docenten hielpen ons en we konden vrijwel meteen terecht op de school waar wij leerlingen gingen interviewen. Begin maart, toen ik dus weer op zoek moest naar een stageplek, dacht ik meteen aan School der Poëzie. Ik stuurde Ilonka Verdurmen, artistiek leider en docent van SdP, een email of er eventueel ruimte binnen de organisatie was voor een stagiair. Ilonka was ook de docent met wie wij konden meelopen en wie ons geholpen had. Er kwam meteen een reactie op mijn email, dat ik wel een onderzoeksstage zou kunnen doen bij SdP, maar dat er absoluut geen plek was op kantoor voor me. Het was op dat moment erg druk en het kleine kantoor zat al overvol. Gelukkig bleek dit geen probleem, ik zou vanuit huis kunnen werken aan het onderzoek.

Zoals ik al eerder aangaf, gaat mijn interesse uit naar cultuureducatie en culturele diversiteit. Stichting School der Poëzie is een cultuureducatieve organisatie en richt zich voornamelijk op scholen in de zogenoemde kansarme wijken. SdP heeft dus specifieke aandacht voor kinderen en jongeren die normaal gesproken niet of weinig met kunst en cultuur in aanraking komen.

Scholen met een populatie van sterk verschillende culturele achtergronden. Zo vallen mijn interesses binnen het Nederlandse kunst- en cultuurbeleid en de stageplek samen. Nu moesten Ilonka en ik nog op zoek naar een interessant onderzoek, waar zowel de organisatie als ik zelf baat bij zouden hebben. En wat ik, om logistieke redenen, vanuit huis zou kunnen uitvoeren.

Tijdens het oriënteren op een interessant onderwerp voor stage, onderzoek en scriptie, kwam ik een artikel van Karin Laarakker (Cultuurnetwerk Nederland) tegen over culturele talentontwikkeling ('Zicht op... talentontwikkeling en cultuureducatie'), wat mij erg aansprak. Toen is mijn interesse voor dit onderwerp ontstaan en wilde ik hier eigenlijk meer over weten en mij hierin gaan verdiepen. Het is voor mij vooral interessant omdat 'talentontwikkeling' één van de speerpunten van het cultuurbeleid van het ministerie van OCW is en omdat culturele talentontwikkeling in relatie staat tot cultuureducatie en culturele diversiteit.

Nu bleek dat Ilonka Verdurmen zich ook al enige tijd bezighield met dit onderwerp, het ontwikkelen van poëtische talenten. En hoe de organisatie daar een rol in kan spelen. Het kwam dus ook goed uit voor SdP dat ik mijn focus op talentontwikkeling binnen cultuureducatieve organisaties wilde leggen, omdat ik met mijn onderzoek wellicht kan bijdragen aan de ontwikkeling van de organisatie op een gebied waarmee ze in de toekomst verder willen. En SdP is voor mij een goede stageplek, omdat ik hier veel zou kunnen leren over hoe zo'n cultuureducatieve organisatie te werk gaat in de praktijk. De stageplaats werd dus vrij open, waarbinnen ik zelf mijn eigen weg zou moeten vinden. Ik kon het onderzoek deels thuis (en in de bibliotheek voor literatuur) uitvoeren, deels in de praktijk (meelopen met de uitvoerende projecten van SdP) en deels als interviewer met veel verschillende mensen die te maken hebben met de organisatie.

2. Stichting School der Poëzie

Organisatie

School der Poëzie is in het jaar 1994 opgestart en het begon als een klein project. Nu is SdP uitgelopen tot een grote landelijke cultuureducatieve organisatie. SdP heeft in 2007 lesgegeven aan 10.000 kinderen en jongeren. Gemiddeld drie tot vier lessen per leerling, op locaties uiteenlopend van Groningen tot Maastricht.

- Bestuur. Het bestuur van de stichting bestaat uit Huub Oosterhuis (voorzitter), Lucien Kembel (penningmeester), Mies Bouhuys (lid), Pom Wolff (lid), Jos van Hest (lid), Myrle Tjoeng (lid) en Herman Divendal (secretaris, vice-voorzitter).
- Directie/staf. De vaste medewerkers van SdP zijn Ilonka Verdurmen (artistieke directie), Sarien Zijlstra (zakelijke directie), Dasja Koot, Enny Schmitz en Mick Witteveen (projectcoördinatoren). Naast deze vaste medewerkers, is er structureel contact met 30 á 40 freelance medewerkers, die op allerlei terreinen de activiteiten van School der Poëzie tot uitvoering brengen.²
- Docenten. In 2007 zijn er dertien poëziedocenten werkzaam geweest met aantallen van 10 uur per jaar tot bijna 400 uur per jaar. Er zijn jaarlijks verschillende (bij)scholingsbijeenkomsten voor de docenten en voor bijzondere projecten worden gezamenlijk lesopzetten ontwikkeld.³
- Medewerkers PoëzieRevue. Bij de uitvoering van een gemiddelde Revue zijn betrokken: 1 presentator, 2 vaste muzikanten, 1 dichter, 1 entr'acte door een actrice of door 2 musici, 4 dansers, 3 juryleden, 3 technici, 2 zaalwachten, 3x dagbegeleiding/coördinatie.⁴

Stichting School der Poëzie wordt structureel gesubsidieerd door het Ministerie van OCW en door de gemeente Amsterdam. En krijgt incidentele bijdragen van verschillende fondsen. Daarnaast genereert zij haar inkomsten vanuit scholen en instellingen. Momenteel krijgt SdP jaarlijks subsidie van ongeveer €143.000.

² Jaarverslag 2007, School der Poëzie.

³ Idem.

⁴ Idem.

Doelen

“School der Poëzie is begin- en eindpunt van een vaste structuur voor ieder kind en iedere jongere in Nederland die poëzie wil beleven: van een eerste kennismaking met poëzie op de basisschool, tot aan de presentatie van aanstormend talent op het nieuwe podium, en alles wat daartussen ligt.⁵”, staat in de aanvraag van de cultuurnota 2009-2012 van de SdP. Het belangrijkste doel van de organisatie is om kinderen en jongeren op een effectieve en plezierige wijze in aanraking te brengen met poëzie. Daarnaast streeft SdP culturele uitwisseling na, op de scholen, in het theater en met andere culturele initiatieven. En daarbij heeft de School specifieke aandacht voor scholen met kansarme leerlingen.⁶

De School werkt als volgt. De organisatie geeft door het hele land op verschillende scholen poëzielessen, waarna de kinderen/jongeren zelf een gedicht gaan schrijven. De beste gedichten worden uitgekozen en die mogen de kinderen laten horen tijdens de PoëzieRevue in het theater. De theaterrevue houdt in dat naast het voorlezen van de gedichten, ook muziek, dans en toneel aan bod komen. De kinderen krijgen dus een grote culturele ervaring mee in de theaters. Naast de poëzielessen (vaak rondom een thema, bijvoorbeeld ‘Een herinnering die in mij woont’), heeft SdP ook nog allerlei andere projecten zoals debatten over poëzie voor 5-vwo’ers, een poëziemanifestatie rondom de VSB Poëzieprijs, etc. SdP ontwikkelt projecten, voert deze uit, maar heeft ook de functie van kenniscentrum en productiehuis gekregen voor culturele instellingen en scholen.

De organisatie houdt zich momenteel bezig met het talentontwikkelingstraject wat zij voor ogen heeft. In de aanvraag Cultuurnota 2009-2012 staat: “In de komende periode wil SdP kinderen en jongeren die via wedstrijden en poëzielessen en door deelname aan bijzondere projecten geïnteresseerd zijn geraakt in het lezen en schrijven en presenteren van poëzie, de kans bieden zich verder te ontwikkelen.”⁷ Daarnaast is de organisatie bezig met een eventuele verhuizing naar een nieuw kantoor in Amsterdam Noord, namelijk de ‘Tolhuistuin’. Hier zal het centrum van de activiteiten liggen, met het Tolhuistuinpodium als laboratorium en ontmoetingsplek voor aanstormende talenten en beginnende schrijvers.⁸

⁵ Aanvraag Cultuurnota 2009-2012 School der Poëzie, p.1.

⁶ Idem, p.2.

⁷ Aanvraag Cultuurnota 2009-2012 School der Poëzie, p.3.

⁸ Aanvraag Cultuurnota 2009-2012 School der Poëzie, p.5.

3. Stageopdracht

In mijn stagewerkplan staat dat ik graag zou willen onderzoek wat School der Poëzie precies doet om talentontwikkeling te stimuleren en op welke manier zij dat doet. Mijn uiteindelijke hoofdvraag voor mijn scriptie wordt: **Hoe past het talentontwikkelingstraject van School der Poëzie binnen het cultuurbeleid van OCW, provincie en gemeente?**

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden, zal ik eerst een aantal deelvragen moeten beantwoorden.

Deelvraag 1

In het eerste hoofdstuk van mijn scriptie wil ik uit de literatuur (rapporten, artikels, onderzoeksverslagen) over het onderwerp culturele talentontwikkeling halen welke definities en ideeën er vandaag de dag allemaal bestaan over de term ‘talentontwikkeling’. Wat is talentontwikkeling? Hoe denken verschillende partijen met verschillende belangen hierover? In welke stadia is de ontwikkeling van cultureel talent onder te verdelen? In hoofdstuk één zal de volgende deelvraag centraal staan: *Hoe wordt er in de bestaande literatuur geschreven en gesproken over culturele talentontwikkeling?*

Deelvraag 2

School der Poëzie stimuleert talentontwikkeling op verschillende manieren, door de enthousiaste manier van lesgeven, door te focussen op de winnaars van de gedichten, door masterclasses te organiseren. Nu zou ik graag willen onderzoeken wat de docenten en beleidsmakers van SdP precies doen om talentontwikkeling te stimuleren en op welke manieren zij dat doen. Belangrijke vragen daarbij zijn: Hoe kan je (poëtisch) talent ontwikkelen? Hoe kan je een onervaren iemand enthousiast maken voor poëzie? Wat is je doel als docent als je voor de klas staat? Hoe beoordeel je wat de werking van iets is? Hoe meet je talentontwikkeling? De vraagstellingen die hierop aansluiten, luiden dan als volgt: (2a) *Op welke manieren stimuleert School der Poëzie talentontwikkeling?* En (2b) *Hoe pakken de verschillende docenten talent aan?*

Deelvraag 3

In de literatuur over het onderwerp talentontwikkeling binnen culturele of cultuureducatieve organisaties staan altijd de meningen van beleidsmakers of docenten centraal, wat er mist zijn de meningen en de ideeën van de talenten zelf. Dit wordt zelfs vaak genoemd (dat de talenten

zelf niet aan het woord komen), maar ik heb nog nergens kunnen vinden dat ze wel aan het woord komen. Daarom ligt de belangrijkste focus in mijn onderzoek op de leerlingen/deelnemers. Deelvraag 3a luidt: *Hoe ervaren leerlingen/ deelnemers van SdP hun ontwikkeling?*. En 3b: *Wat is volgens de leerlingen/deelnemers de rol van SdP in hun poëtische ontwikkeling?*

Deelvraag 4

Omdat zowel beleidsmakers, als docenten, als leerlingen aan bod komen in het onderzoek, zou ik een vergelijking kunnen maken in de verschillende ideeën en meningen die bestaan over het onderwerp talentontwikkeling. Om er zo achter te komen of er verschillen (of juist overeenkomsten) in de opvattingen over dit onderwerp bestaan. *In hoeverre sluiten de visies over talentontwikkeling van docenten en beleidsmakers aan de ene kant en deelnemers en leerlingen aan de andere kant op elkaar aan?*

Deelvraag 5

Een extra toevoeging in mijn onderzoek voor School der Poëzie en in mijn scriptie is dat ik interviews ga houden met drie of vier bekende dichters die al vele dichtbundels hebben uitgegeven. Dichters van verschillende generaties én achtergronden. De informatie die ik uit deze interviews kan halen en gebruiken voor het onderzoek, is hoe deze dichters zijn gestimuleerd in hun ontwikkeling, hoe zij uiteindelijk hun talent hebben ontdekt en daarmee verder zijn gegaan.

Deelvraag 6

Wat zijn eigenlijk de eigenschappen van poëtische talentontwikkeling? Zijn er grote verschillen met andere disciplines waarbinnen talentontwikkeling een rol speelt (zoals dans, theater of muziek)? Poëzie wordt wel gezien als een bijzondere discipline, wat een stuk minder toegankelijk lijkt dan bijvoorbeeld dans. Daarnaast is het schrijven van gedichten heel persoonlijk. Deelvraag 6 analyseert en interpreteert de specifieke eigenschappen van de kunstdiscipline poëzie en luidt: *Past poëtische talentontwikkeling binnen het cultuurbeleid van OCW, provincie en gemeente wanneer het in de beleidsstukken gaat over talentontwikkeling?*

Deelvraag 7

Wat zijn de aanbevelingen aan School der Poëzie wat betreft poëtische talentontwikkeling?

De stageopdracht is in mijn geval een deel van het gehele onderzoek voor mijn uiteindelijke scriptie. Tijdens de stageperiode heb ik mij voornamelijk gericht op deelvragen 2 en 3, ik heb dus veel diepte-interviews en enquêtes gehouden met aan de ene kant docenten/beleidsmakers en aan de andere kant de deelnemers/leerlingen. De vragen die ik in de interviews en enquêtes heb gesteld, zijn voor een groot deel ontstaan tijdens de gesprekken die ik gemiddeld één keer in de twee weken heb gehad met Ilonka. Deelvraag 4 komt voort uit een uitgebreide analyse van deelvraag 2 en 3. Deelvraag 5 ben ik mee bezig, maar de interviews met de dichters konden helaas niet plaatsvinden tijdens de stageperiode, vanwege overvolle agenda's. Deelvragen 1 en 6 zijn grotendeels gebaseerd op literatuuronderzoek, waar ik mij naast de stage mee bezig houd. Deelvraag 7 zijn conclusies die pas aan het einde van het onderzoek aan bod zullen komen. De methode die ik heb gebruikt om de deelvragen te beantwoorden, komt aan bod onder het kopje 'Verrichte taken'.

Diagnose en Ontwerp

De stageopdracht, maar ook mijn scriptie, is gebaseerd op praktijkgericht onderzoek. Doorewaard en Verschuren noemen vijf fasen van probleemoplossend handelen in een praktijkgericht onderzoek, namelijk: probleemanalyse, diagnose, ontwerp, interventie/verandering en evaluatie.⁹ Met mijn onderzoek bevind ik mij in de diagnostische fase en het ontwerp. De stageopdracht is een vorm van diagnostisch onderzoek, namelijk een opinieonderzoek. Dit houdt in dat ik uitzoek hoe de verschillende betrokken partijen (docenten, beleidsmakers, leerlingen, deelnemers, dichters) tegen talentontwikkeling binnen de organisatie School der Poëzie aankijken. Ik verzamel meningen en percepties van betrokkenen. Hieruit trek ik conclusies en houd deze tegen het licht van het thema culturele talentontwikkeling dat terugkomt in de literatuur en in beleidsstukken van overheidsinstanties. In een ontwerpgericht onderzoek wordt er op basis van de probleemanalyse en de diagnose een interventieplan gemaakt om tot een oplossing voor het probleem te komen. In mijn geval betekent dit dat ik op basis van het opinie- en literatuuronderzoek, aanbevelingen ga doen aan School der Poëzie over hoe zij zich verder kan ontwikkelen met het talentontwikkelingstraject.

⁹ Verschuren, P. & Doorewaard, H. (2005). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Lemma b.v., Utrecht.

4. Verrichte taken

Meelopen en observaties

In de eerste weken van de stageperiode ben ik eerst op pad gegaan om de organisatie School der Poëzie beter te leren kennen. Om te observeren hoe docenten te werk gaan in een klas, hoe de PoëzieRevues eruit zien en hoe de organisatie tijdens zo'n Revue werkt. Ik ben bijvoorbeeld dinsdag 18 maart naar de v e r s PoëzieRevue voorronde VSB Poëzieprijs in Rotterdam geweest. Rondom de VSB Poëzieprijs organiseert SdP een landelijke poëziewedstrijd voor jongeren, die zich laten inspireren door de genomineerde dichters. Na het lezen van enkele gedichten, schrijven zij zelf een gedicht. De winnaars worden uitgekozen en doen mee aan de finale van v e r s. Finalisten komen uit drie categorieën: open inzendingen, winnaars van masterclasses en winnaars van de scholen waar SdP poëzielessen aan heeft gegeven. De voorrondes in het theater, in dit geval Rotterdam, behoren tot de laatste categorie. In de theaterronde worden er weer een aantal winnaars gekozen en dit zijn de jongeren die mee mogen doen tijdens de grote landelijke finale.

Het leek mij ook interessant om te zien hoe docenten van SdP poëzielessen geven. Woensdag 19 maart heb ik bijvoorbeeld meegelopen met een docent tevens dichteres Diana Ozon op het LJC² Individueel in Haarlem. Op deze school waar voornamelijk moeilijk lerende kinderen op zitten en waar de kinderen veel individuele begeleiding nodig hebben, gaf Diana Ozon poëzielessen met het thema vrijheid als uitgangspunt, in het teken van Bevrijdingsdag en het festival Bevrijdingspop. Ik assisteerde Diana tijdens de lessen waar ik kon.

Enquêtes leerlingen/deelnemers

Op 9 april 2008 vonden de v e r s finales plaats in De Rode Hoed in Amsterdam. School der Poëzie organiseert hier een hele dag omheen. De winnaars van de scholen mogen bijvoorbeeld hun hele klas meenemen, die dan een rondvaart (met een dichter aan boord) krijgen door de Amsterdamse grachten, waarna zij in het theater mogen kijken en luisteren naar de finalisten met hun gedichten en alle extra's eromheen (Trijntje Oosterhuis kwam bijvoorbeeld twee poëtische nummers zingen). Voor de finalisten organiseert SdP een voordrachtles deze dag. En er vindt 's avonds een debat over poëzie plaats in De Rode Hoed. Deze dag hielp ik mee als vrijwilliger, door de dichters op de rondvaartboot, die vol zaten met enthousiaste en luidruchtige jongeren, te assisteren en door de finalisten te begeleiden naar hun voordrachtles en weer terug naar het theater. Aan de hand van deze dag hebben Ilonka en

ik bedacht om de finalisten in de leeftijdscategorie 13 tot 20 jaar van v e r s te benaderen voor het onderzoek. Deze jongeren worden gezien als jonge poëtische talenten. Via Mick Witteveen heb ik alle contactgegevens van de jongeren die meegedaan hebben onder de categorieën Open Inzending en Masterclass gekregen. Van de 16 e-mails die ik heb verstuurd, kreeg ik 14 positieve reacties terug. Ik heb een enquête samengesteld voor de verschillende categorieën en heb deze digitaal verstuurd naar de respondenten. In totaal heb ik:

- 6 ingevulde enquêtes van de categorie Open Inzending, waarvan 1 afgeleid uit een mondelinge face-to-face interview;
- 8 ingevulde enquêtes van de categorie Masterclass, waarvan 1 afgeleid uit een mondelinge face-to-face interview;
- 1 ingevulde enquête van talentvolle leerling Anna de Bruyckere (op aanraden van Ilonka), een mondelinge afspraak wordt nog gemaakt.

Diepte-interviews docenten

Naast de leerlingen/deelnemers wilde ik ook de docenten van School der Poëzie interviewen. Door middel van diepte-interviews kan ik meer inzicht krijgen in de meningen van de verschillende docenten. Hoe gaan zij te werk, hoe pakken zij talent aan en hoe kijken zij naar het beleidsthema talentontwikkeling in brede zin? Ilonka gaf mij een lijst van 8 docenten, waarvan ik er 6 heb benaderd. Ik heb op verschillende locaties in Amsterdam en Haarlem diepte-interviews gehouden met: Ineke Holzhaus, Jacques Brooijmans, Ilonka Verdurmen, Frank Stassar, Moniek Warmer en Machtelt van Thiel. (Voor de interviewvragen en verschillende versies van de enquêtes zie bijlage.)

Er ging redelijk wat tijd en denkwerk zitten in het opstellen van de interviews en enquêtes. Ik moest natuurlijk wel de juiste vragen stellen om de deelvragen te kunnen beantwoorden, om een zo duidelijk mogelijk overzicht te kunnen krijgen van alle meningen en percepties. Ik heb ervoor gekozen om zowel de docenten als de leerlingen in te lichten in het onderzoek wat ik uitvoer. Ik wilde zoveel mogelijk meningen en ideeën over 'het ontwikkelen van poëtische talenten' verzamelen, dus leek het mij de beste manier om zo open mogelijk te zijn over het onderzoek. Ter illustratie de laatste vraag die ik in alle enquêtes heb gesteld:

Binnen het Nederlandse Cultuurbeleid is 'talentontwikkeling' één van de belangrijke speerpunten. Ik doe een onderzoek naar talentontwikkeling binnen culturele organisaties, en als voorbeeld gebruik ik School der

Poëzie. Deze culturele organisatie zegt dat zij talentontwikkeling stimuleert. Wat ik mij afvraag is wat dit dan precies is en hoe de verschillende docenten, deelnemers en School der Poëzie zelf, hierover denken. Mijn vraag aan jou is, wat denk jij dat talentontwikkeling is en hoe vind je dat School der Poëzie (of v e r s) dit stimuleert? Vooral: wat zijn je eigen ervaringen hiermee?

Interview beleidsmaker

Ilonka Verdurmen, mijn stagebegeleider en artistiek directeur van School der Poëzie, is naast docent ook beleidsmaker. Ilonka bepaalt en ontwikkelt (mede) het beleid van SdP. Ik heb daarom een apart interview met haar gehouden, naast het diepte-interview voor de docenten. In het interview met de beleidsmaker staat de volgende vraag centraal: *Wat zijn kenmerken van School der Poëzie wanneer het gaat over talentontwikkelingsaanbod volgens de beleidsontwikkelaar?* Hiervoor heb ik een lijst van kenmerken samengesteld aan de hand van een eerder uitgevoerd onderzoek door E. Gottschalk ('Inventarisatie en enquêteonderzoek 'Van Talent naar Beroep)'). Deze kenmerken van talentontwikkeling zijn uit het onderzoek van Gottschalk naar voren gekomen door verschillende culturele organisaties te enquêteren over dit onderwerp. De lijst met kenmerken, wat dus gelijk de interviewvragen zijn, staat in de bijlage.

Literatuuronderzoek

Tot slot hoort het literatuuronderzoek ook bij de verrichte taken tijdens mijn stageperiode. Ik heb mijn literatuur gevonden in de bibliotheek van De Boekmanstichting en van Cultuurnetwerk Nederland. In de bijlage staat mijn literatuurlijst tot nu toe. Van deze artikelen, verslagen en rapporten heb ik samenvattingen gemaakt, die ik ga gebruiken bij het schrijven van mijn scriptie in deelvragen 1 en 6.

5. Problemen tijdens stage

Aan het begin van de stageperiode wilde ik meteen al de interviews en enquêtes opstellen, zodat ik ze klaar had liggen om er mee aan de slag te gaan. Nadat ik alle finalisten had gemaïld, kreeg ik al heel snel veel positieve reacties terug:

- Natuurlijk wil ik meewerken aan je project!

-Natuurlijk ben ik bereid enkele vragen te beantwoorden. Het is voor mij ook een hele eer hoor !!! =D

- het lijkt me heel interessant om zo'n interview af te leggen.

- Ik werk graag mee hoor,,

- Dat is geen probleem hoor, ik zal je vragen met plezier beantwoorden. :)

- Ik wil wel meedoen hoor aan je onderzoek!

- Wat leuk dat je onderzoek doet naar talentontwikkeling binnen culturele organisaties. Dat klinkt heel interessant! Ik wil wel meewerken aan je onderzoek.

- Wat klinkt dat als een interessant onderzoek!

Nadat ik alle positieve reacties terug had gekregen, heb ik meteen de enquêtes die ik klaar had liggen digitaal doorgestuurd naar de respondenten die deze ook digitaal wilden invullen. Ik had twee afspraken gemaakt met respondenten die de voorkeur gaven aan een mondeling interview (ik heb de keuze aan de respondenten overgelaten). Binnen een week had ik al de helft van alle digitale enquêtes terug gekregen, volledig en uitgebreid ingevuld. Tijdens het eerste mondelinge face-to-face interview met een leerling, kwam ik samen met deze leerling, op andere vragen die ook interessant zouden zijn om in de enquête te zetten. Het probleem was dus dat ik te snel en te veel enquêtes in één keer in had laten vullen. Ik had, achteraf gezien, eerst een mondeling interview moeten afnemen met één van de finalisten, voordat ik de enquêtes op de digitale post had gedaan. Na het eerste mondelinge interview, heb ik in totaal 6 vragen toegevoegd aan de enquête. Ik heb deze eerst laten invullen door de leerling met wie ik op de extra vragen was gekomen. Vervolgens heb ik alle respondenten die of al een ingevulde enquête hadden teruggestuurd of dat nog gingen doen, de nieuwe versie opgestuurd. Met de vraag of ze misschien nog tijd hadden om deze vragen te beantwoorden.

Gelukkig zijn er uiteindelijk maar twee respondenten die deze extra vragen niet hebben beantwoord.

Een zelfde soort probleem diende zich aan tijdens de diepte-interviews met de docenten. Na ieder diepte-interview ontwikkel je nieuwe inzichten en op deze manier kom je op steeds meer vragen. De laatste twee geïnterviewde docenten hebben daarom de meeste vragen gekregen. Maar toch is dit probleem niet onoverkomelijk. Ik heb vrij open vragen gesteld in de diepte-interviews, waardoor de verschillende meningen duidelijk aan bod komen.

6. Leerervaringen en Kritische reflectie

Het ontwerpen van een onderzoek

Zelfstandig een onderzoek opstellen, uitvoeren en verwerken in een scriptie, dat is afstuderen. In de gehele studier carrière wordt de student min of meer begeleid in wat de student moet doen. Een belangrijk onderdeel in de master is het doen van onderzoek, op verschillende gebieden. Tijdens de mastercursussen wordt je in een bepaalde richting gestuurd en krijg je regelmatig feedback. Ik merkte gedurende de stageperiode en wanneer ik bezig was met het onderzoek opstellen, dat ik het nu voor het eerst echt zelfstandig moest gaan doen. Ik heb geleerd hoe ik dit kan aanpakken. Het is belangrijk om te weten wat je onderzoeksvragen zijn en wat voor soort onderzoek je gaat uitvoeren (zie het kopje 'Diagnose en ontwerp' onder 'Stageopdracht'). Je moet weten wat het theoretisch kader is waarbinnen je onderzoek doet en wat het onderzoek kan toevoegen aan het veld. Aan de hand van de boeken 'Het ontwerpen van een onderzoek' (Verschuren & Doorewaard) en 'Basisboek Kwalitatief Onderzoek' (Baarda et al.) kan ik mijn onderzoek uitvoeren. Deze boeken zijn voor mij een hulpmiddel en leidraad daarin en ik heb deze boeken aangereikt gekregen tijdens mijn masteropleiding.

Culturele talentontwikkeling

Eén van de in het werkplan geformuleerde leerdoelen is dat ik wil bereiken dat ik een scriptie kan schrijven over culturele talentontwikkeling. Door de stage bij School der Poëzie wilde ik meer inzichten krijgen in de manieren waarop talentontwikkeling tot stand gebracht kan worden bij culturele organisaties, op welke manieren de werking van talentontwikkeling gemeten kan worden en of het effect heeft. Deze leerdoelen heb ik bereikt door het opinieonderzoek, ik heb nu een heel scala aan meningen, percepties en ideeën verzameld over het ontwikkelen van poëtisch talent. De resultaten worden weergegeven in mijn scriptie. Nu ik alle interviews, enquêtes en praktijkervaring heb verzameld, kan ik mij gaan verdiepen in de literatuur en het weergeven en verwerken van de resultaten. Om tot slot tot een conclusie en aanbevelingen voor School der Poëzie te komen.

